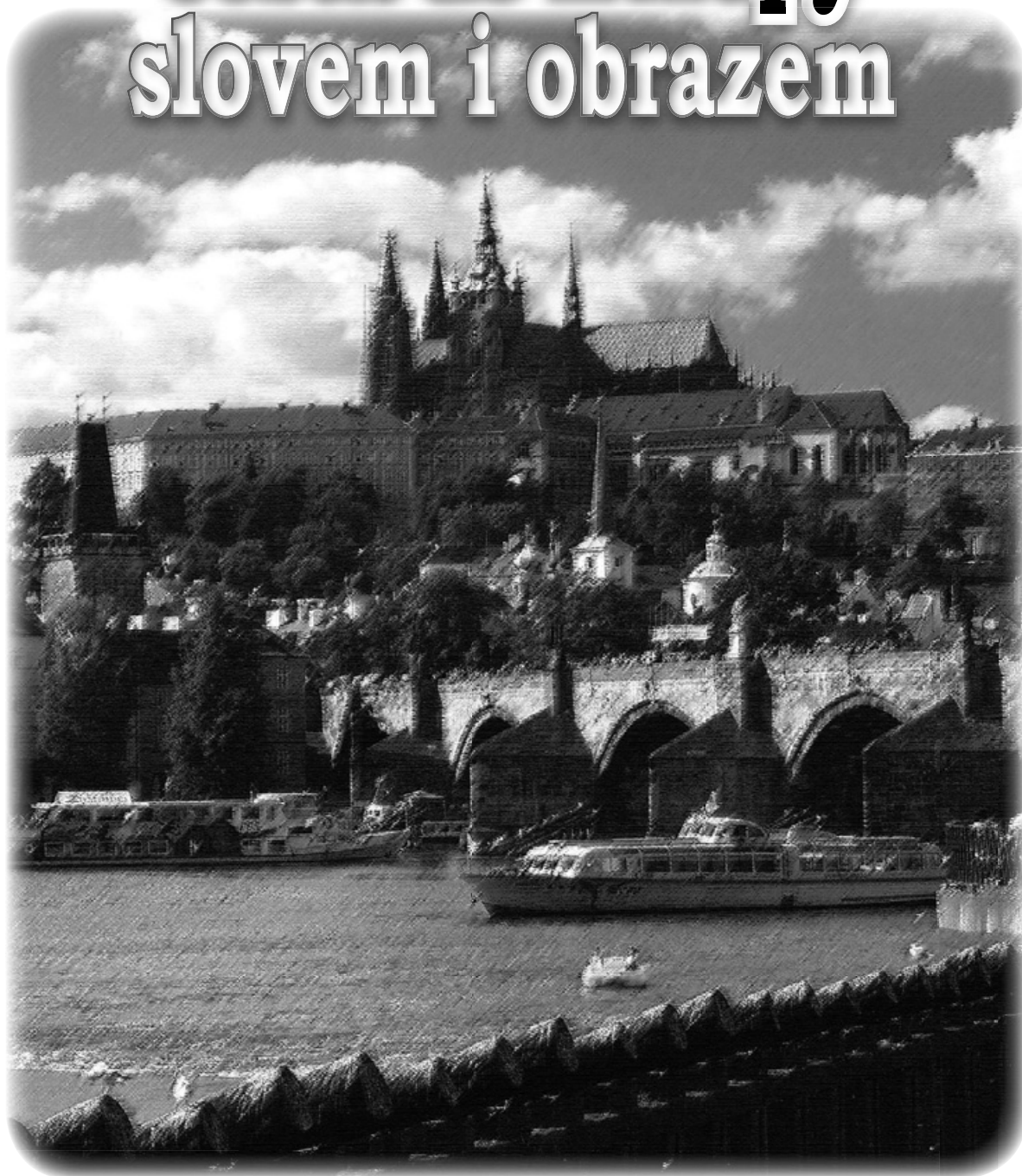

Vznik Československa **a** **cesta do Evropy** **slovem i obrazem**

1918 - 2008

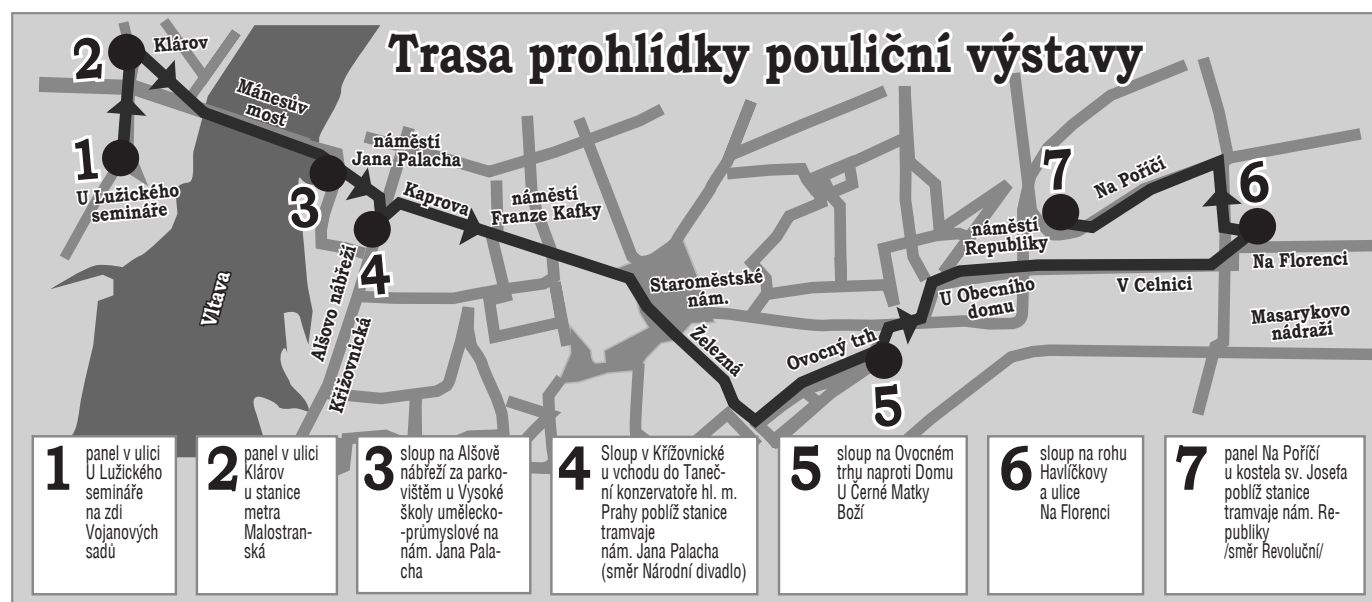
Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1
Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

6. leden - Tříkrálová deklarace, čeští poslanci říšského i zemského sněmu požadují sebeurčení národů. Je přijata v pražském Obecním domě a de facto reaguje na vývoj po bolševické revoluci v Rusku.

8. leden - Americký prezident Woodrow Wilson vyhlašuje v poselství Kongresu svých Čtrnáct bodů, 10. bod požaduje „nejširší autonomní vývoj“ pro národy Rakouska-Uherska.

13. duben - Národní přísaha zástupců českého kulturního a politického života v Obecním domě. Text, jehož autorem je František Soukup, přednáší Alois Jirásek.

16. - 17. květen - Praha slaví 50 let od položení základního kamene Národního divadla za účasti slovanských a románských národů monarchie, zvláště vítá slovenskou delegaci v čele s Pavlem Országhem Hviezdoslavem.

30. květen - České a slovenské organizace v USA podepisují s T.G. Masarykem Pittsburskou dohodu, která předjímá spojení Čechů a Slováků v jednom státě.

29. červen - Francie uznává Národní radu československou v čele s Edvardem Benešem za „nejvyšší orgán spravující veškeré zájmy národa a jako první základ příští vlády československé“.

13. červenec - V rámci domácího odboje vzniká Národní výbor československý v čele s Karlem Kramářem.

21. září - Československé legie bojují na straně Dohody u Doss Alto, vrcholný úspěch legií v Itálii.

14. říjen - Národní rada se mění v prozatímní československou vládu.

16. říjen - Manifest císaře Karla I. už marně proklamuje federalizaci Rakouska-Uherska.

18. říjen - Prozatímní československá vláda vydává washingtonskou deklaraci coby prohlášení samostatnosti nového státu.

20. říjen - Československé legie bojují na západní frontě u Terronu, vrcholný úspěch legií ve Francii, jeden z triumfů zahraničního odboje.

28. říjen - Rakouský ministr zahraničí Andrassy ráno přijímá podmínky Woodrowa Wilsona pro jednání o příměří, což Praha chápe jako habsburskou kapitulaci.

Kolem 11. hodiny dopoledne na Václavském náměstí u sochy sv. Václava vystupuje spontánně z davu ekonom a kněz, doktor filozofie a teologie Isidor Zahradník a prohlašuje československý stát. Jásající dav ho doprovází na nádraží císaře Františka Josefa (nyní Wilsonovo), odkud je zpráva o ustavení Československa vyslána telegrafem do světa.

Kolem poledne opakuje Zahradníkův akt vyhlášení státu u sochy sv. Václava pražský Národní výbor v podání „mužů 28. října“, zejména Aloise Rašina a Antonína Švehly.

Večer vydává Národní výbor zákon o zřízení samostatného státu československého.

NA SIBIŘI – A CO S TÍM

Zdejší ruští páni se musejí rozhodnouti pro Němce, nebo pro nás a spojence. Jim, zdá se, více by imponovali Němci, kteří mají v tom starou praxi, ovšem i spojenci byli by vítání a snad trochu bližší, kdyby nebyli tak liknaví a kdyby neprohlašovali, že se nechtějí míchat do vnitřních poměrů politických Ruska. Nejvíce by jim snad imponovala „česká“ orientace, ale ta je tak slabá a kromě toho se opírá a spojence. Rádi by tu viděli Masaryka a zdá se, že v něm chtěli by viděti spásu a člověka, který by z nich při naší pomoci opět mohl udělat „lidi“.

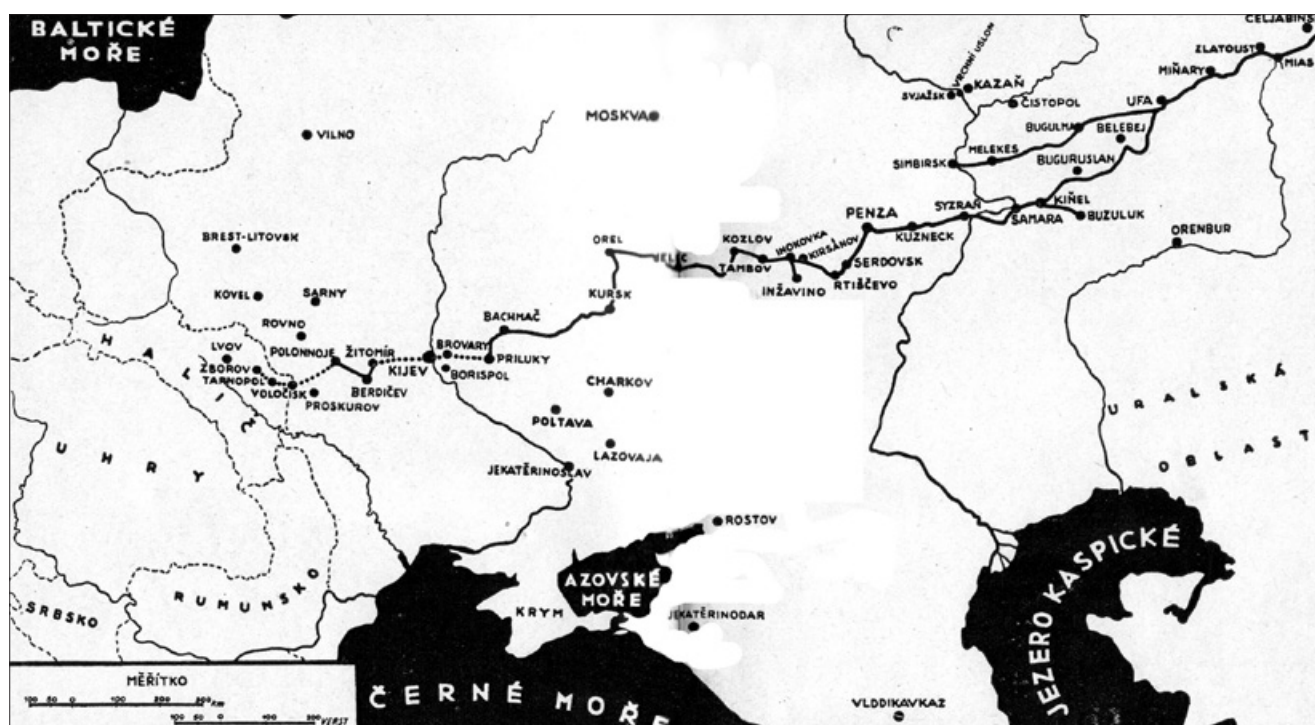
Je to vůbec těžká věc dnes rozebrati se v tom chaosu – je jistě nutno, aby nějaká šikovná hlava spojila Sibiř a všechny kraje osvobozené od Němců a bolševiků. – Zdá se, že konečně přece jen dojde k tomu, že zde budeme museti sehráti s naším vojskem velikou politickou úlohu, ovšem, budeme-li na to stačit. Kdybychom se mohli věnovati čistě jen uspořádání vnitřních poměrů ruských, pak ano, ale budeme-li musit při tom bojovati, pak to bude hotový absurd.

Plukovník čs. legií v Rusku **Josef Švec** v dopise legionáři dr. Františku Langerovi, 12. září 1918.

Josef Švec ještě jako poručík čs. legií.

MASARYKŮV TRUMF

Z Haliče je domů západní cestou jen kousek, legionáři v Rusku ale museli na východ.

Stát může vzniknout zhmotněním ideje, jenže ta idea potřebuje podporu silných karet. Masarykovou nejsilnější kartou byly československé legie. Masaryk nebyl snílkem, který u světových státníků žadoní o podporu pro svůj sen, vystupoval jako muž, který už disponuje vojenskou silou budoucího státu – tito vojáci bojovali ve Francii, v Itálii a především v Rusku. Vytvoření, vyzbrojení i nasazení československých legií v západním Rusku, fakt, že českoslovenští vojáci ovládli celou sibiřskou magistrálu a poté se přes půl zeměkoule – západní i východní cestou – dostali do Evropy, to vše by bylo považováno za úctyhodný počin i dnes, natožpak před devadesáti lety.

Důstojníci legií u Zborova (1917).

TERRON, VOUZIERES

Jednotky československých legií, bojující s generálem Gouraudem ve francouzské oblasti Vouziers, dostaly 21. října v poledne zprávu o ustanovení československé vlády. Hned potom nastupovaly do útoku na jednu z nejtěžších pozic na Aisně a v akci na bodáky se zmocnily vesnice Terronu. Tyto jednotky byly už šest dní v linii na zvláště těžkém úseku; byly promáčeny nepřetržitým deštěm a musely se brodit bahnem a vodou v zatopeném území podél řeky. Před nimi byli Němci silně zakopáni a opevněni ve vesnici Terronu a jako obvykle byli těžce vyzbrojeni kulomety.

Oznámení velícího plukovníka, že byla vytvořena československá vláda, bylo přijato s divokým výbuchem nadšení, a potom vojáci naslouchali v imponantním tichu jeho povzbuzování: „Jako váš plukovník očekávám, že každý z vás udělá, co bude v jeho silách, aby utvoření vlády pozdravil vítězstvím. Mějte odvahu – a kupředu, pochodem vchod!“

Jen čtvrt hodinová dělostřelecká příprava předcházela

postup bahnem a vodou k německým liniím. Pod vedením majora Nustíka, který velel praporu v první linii, opustili vojáci ve 3 hodiny zákopy, aby přešli bažinaté pásmo, ostřelované z kulometných hnízd, jejichž umístění se dalo jen tušit. Řada byla při postupu stále řidší a řidší, ale ti, kteří přežili, pronikali bez zakolísání dále až k prvním domkům vesnice, inspirováni příkladem kapitánů Siblíka a Vlasáka a poručíků Plívy a Žatici. Za hodinu byla celá pozice v jejich rukou.

The New York Times, 25. říjen 1918.

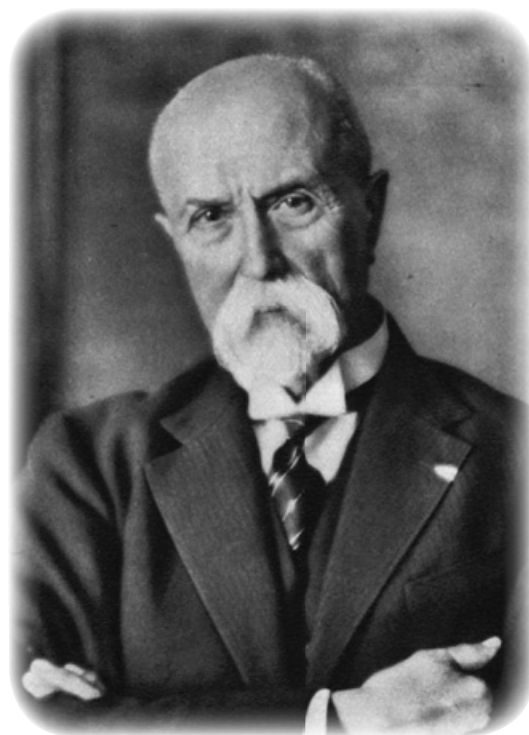

Nábor v USA pro boje ve Francii za československý stát.

MY UMÍME BÝT VDĚČNI

Můžeme být Češi a Slováci, ale zároveň jsme také Američané. Jako Američané musíme přijmout nejen vnější zvyky a způsoby Američanů, nýbrž také jejich srdce a rozum. Bylo řečeno, že zavoláš-li »člověk«, musí se ti ozvat slovanská humanita. Zavoláš-li dnes »Američan«, musí se ti ozvat americká humanita.

T.G. Masaryk v projevu k Čechům, Slovákům a vůbec slovanskému obyvatelstvu Clevelandu, 16. červen 1918.

Pane prezidente, častokrát jste vyhlásil principy, v nichž jsou vychováváni američtí občané, principy osvobozeného lidstva, skutečné rovnosti národů a principy, podle kterých vlády odvozuji všechnu svou spravedlivou moc ze souhlasu těch, kterým vládnou. Rozhodnutí z 3. srpna pro nás znamená záruku, že tyto americké principy budou uskutečněny. Za tyto principy bojoval náš národ nejen v této válce, nýbrž už dávno předtím; za tyto principy prolévají naši chlapci krev na nekonečných pláních Ruska a Sibíře. Vaše jméno, pane prezidente, jak jste bezpochyby četl, je otevřeně oslavováno na ulicích Prahy; náš národ bude navždy vděčný Vám a lidu Spojených států. A my umíme být vděční.

T. G. Masaryk v dopise k prezidentovi Woodrowu Wilsonovi za jeho rozhodnutí poskytnout pomoc čs. legiím, 5. srpen 1918.

KDYBY NEBYLO RUSKA

Karel Kramář s ruskou chotí Naděždou ve své vile na Krymu.

Bez Ruska a jeho slovanské lásky k Srbsku by nebylo naší samostatnosti.

...

Místo neživotného internacionalismu buďte Slovany, a až přijde chvíle, všemi silami pracujte k tomu, aby se Slovanstvo spojilo nejen ideově, vědecky, nýbrž i politicky v jeden nerozborný celek svobodných a samostatných slovanských států.

...

Dokud však je Rusko bolševické, je mír evropský a celého světa ohrožován, neboť cílem a snahou bolševického Ruska není ustálení poměrů, nýbrž zrevolucionování celého světa. A tak myslím, že i nejbezpečnější orientací nejen naší, nýbrž i politiky všech přátel míru a pokoje může být jenom zjednáání evropské rovnováhy osvobozením Ruska od bolševické tyranie.

Karel Kramář, lídr domácího odboje a protipól Masaryka, co se týče orientace československé snahy o samostatnost.

Bez bojů v Rusku by to nešlo. Bitva u Zborova, 2. červenec 1917.

NAZDAR! Dr. ZAHRADNÍK

Isidor Zahradník u pomníku sv. Václava.

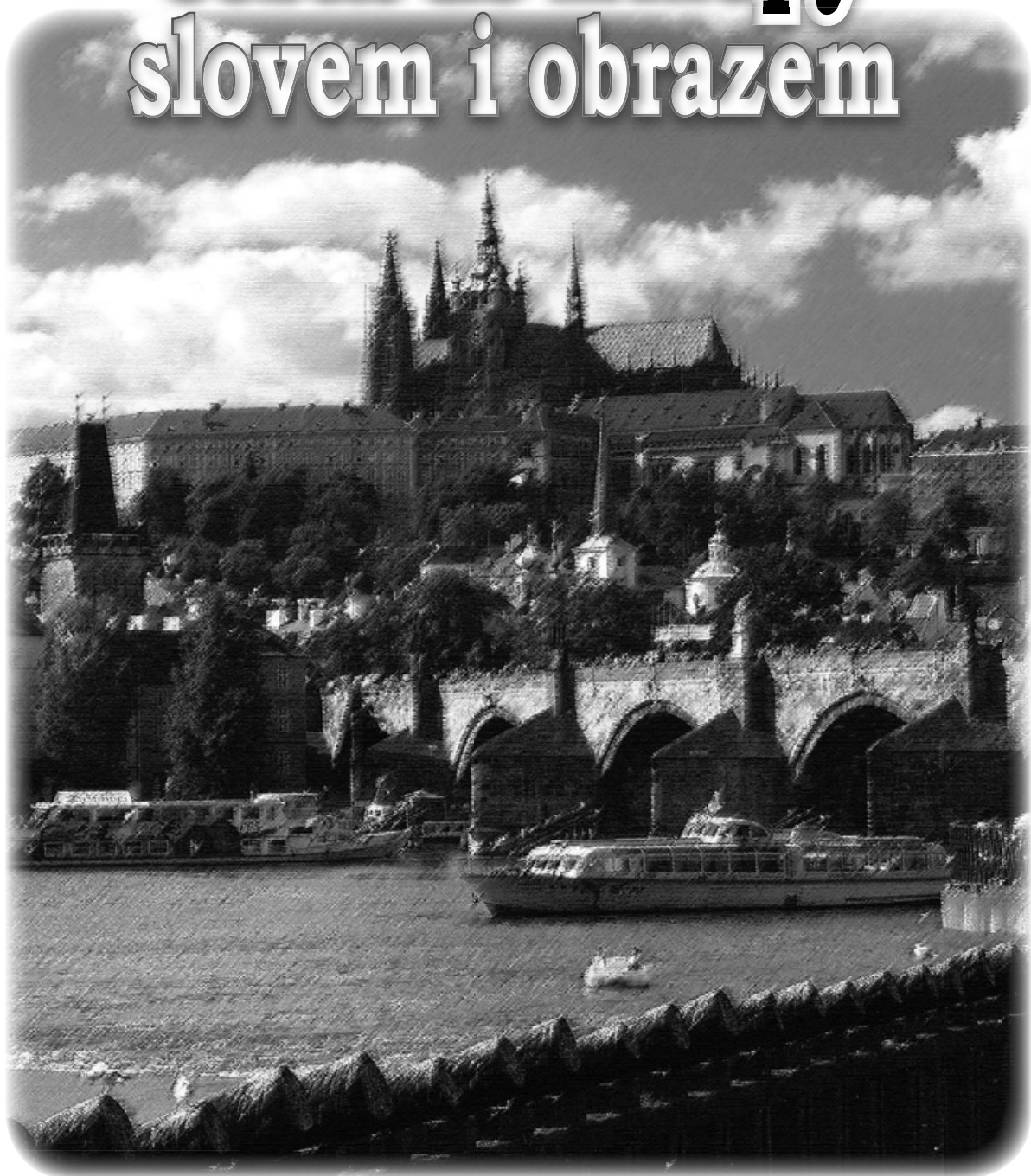
Navždy lámeme pouta, v nichž nás týrali věrolomní, cizáctí a nemravní Habsburkové. Jsme svobodni...
Přisaháme, že chceme této svobody se státi hodnými.

***Isidor Zahradník**, kněz, ekonom a poslanec za agrárníky, 28. října 1918 dopoledne v řeči u sochy sv. Václava, která je považována za vyhlášení československého státu.*

Československý stát proklamován dnes o 11. hodině u sochy svatého Václava na Václavském náměstí. Odstraňte ihned všechny znaky a značky bývalého státu rakousko-uherského. Do Vídně a do Německa všechno zboží zadržte...
Ať žije československý stát. Nazdar!
Dr. Zahradník.

*Z telegramu, který **Isidor Zahradník** jménem Národního výboru vzápětí poté rozeslal z nádraží Františka Josefa (dnes Wilsonova) a který inicioval vlnu převratů v českých zemích.*

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

1918 - 2008

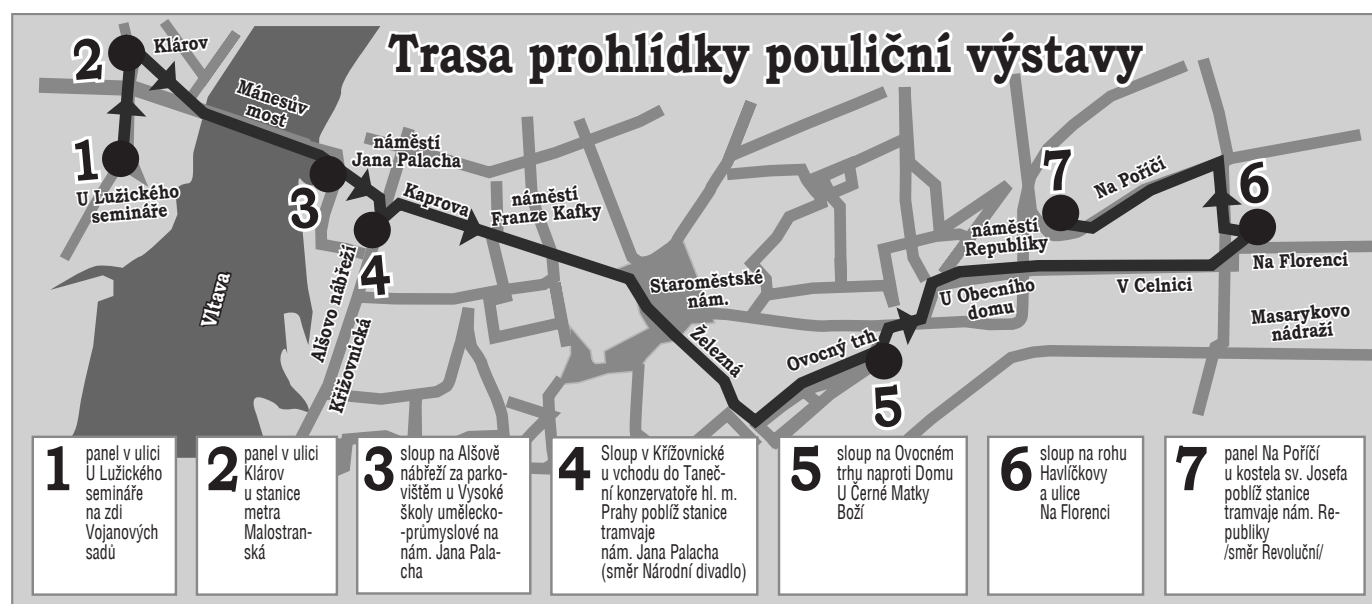
Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1
Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

Říjen 1918

28. říjen – Karel Kramář v čele delegace Národního výboru začíná v Ženevě jednat s Edvardem Benešem v čele zahraničního odboje o podobě státu. Do 31. října je rozhodnuto, že Československo bude republikou s prezidentem Masarykem a premiérem Kramářem.

29. říjen – Národní výbor jedná o převzetí moci s posledním místodržícím v Praze Maxem Juliem Coudenhovem. Němečtí poslanci zemského sněmu vyčleňují z Čech pohraniční provincii Deutschböhmen, kterou chtějí zařadit do státního útvaru Deutschösterreich, Německého Rakouska po rozpadu monarchie.

30. říjen – Přebírat definitivně vítězí. Rakouské vojenské velitelství v Praze kapituluje před Národním výborem, když maďarští a rumunští vojáci odmítnou bojovat. Slovenští politici v Turčianském Sv. Martině volí Slovenskou národní radu a přijímají prohlášení o společném státě Slováků a Čechů. Němečtí poslanci z Moravy a Slezska vyhlásují provincii Sudetenland a její připojení k Německému Rakousku.

3. listopad – Dav vedený žižkovským bohémem Frantou Sauerem kácí mariánský sloup na Staroměstském náměstí. Hlava Panny Marie se skouli k nohám mladého Jaroslava Seiferta, jak to rovněž žižkovský básník později zachytí ve vzpomínce. Němečtí poslanci na jižní Moravě vyhlásují provincii Deutschsüdmähren a na Šumavě provincii Böhmerwaldgau.

4. listopad – Jmenována prozatímní slovenská vláda v čele s V. Šrobárem, na slovenské území vstupuje první oddíl českého vojska.

9. listopad – Národní výbor vydává zákon o obstavení velkostatků, začíná zápas o agrární reformu.

13. listopad – Národní výbor vyhlásuje prozatímní ústavu, stanoví, že nový parlament, Národní shromáždění, vznikne rozšířením Národního výboru.

14. listopad – Národní shromáždění na první schůzi prohlašuje nový stát republikou, volí Masaryka prezidentem, schvaluje Kramářovu vládu a přijímá zákon o zrušení šlechtických titulů.

15. listopad – Maďarská vláda protestuje proti vstupu českých jednotek na Slovensko a sama tam vysílá své oddíly.

29. listopad – Armáda obsazuje Most jako první město v separatistických provinciích, jež si Německé Rakousko přisvojilo zákonem z 22. listopadu.

6. prosinec – Kramářova vláda rozpouští národní výbory, čímž vrací státní správu z revolučních poměrů do rukou profesionálního aparátu převzatého z monarchie.

21. prosinec – Po čtyřech letech emigrace a vedení zahraničního odboje přijíždí vlakem do Prahy T.G. Masaryk.

24. prosinec – Francouzský podplukovník Vyx předává jménem Dohody vládě v Budapešti nótu stanovující demarkační čáru na Slovensku, příští československo-maďarskou hranici.

18. leden 1919 – Začíná mírová konference v Paříži, která posléze ukotví podobu Československa.

Předplatci se na obě Rany i pondělí:
v Brně v administraci na měsíc K 3.20
v Brně s dostilkou dvakrát do měsíce K 5.00
v Brně a na venkově v předplatcích K 5.20
Poštou s jednou zástilkou do obce (dostilka jen jednou do měsíce) K 3.20
s dvojit. zást. (část odpovědnosti a poštovní zvlášť) K 5.-
Do zahraničí, cizím jazykům K 6.20
Předplatci mohou samostatně odebrat a přivážet se měsíčně z pošt. úřadů K 1.50
v předplatcích K 1.50

Za 10 hal.

RANNÍ

Za 10 hal.

LDOVÉ NOVINY

V Brněm prošli Rany list a pondělí:
sok po 10 h
odpolední list 10 h
v Brně i na venkově.
Předplatné přijímá se jen na obě vydání a pondělí.
Redakce, administrace, tiskárna a expedice: Rudolfová ulice č. 6.
Telefon: redakce 12, administrace 11.
Pošt. spojitelná 60.700.
Rukopisy se nevracejí.

Ročník XXVI.

V Erně v úterý 23. října 1918.

Číslo 297.

Československý stát prohlášen.

Lide československý!

Tvá odvážný sen stal se skutekem.
Stát československý vstoupil dnešním dnem v řadu samostatných kulturních států světa.

Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako oprávněný a zodpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu.

Lide československý!
Vše, co podnikáš, podnikáš jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů. Novým činem v této chvíli zahájil se nové a bohaté a slavné dějiny Tvé. Nezklaheš očekávání celého kulturního světa, který s žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin. Jež vyvrcholily v nesmrtelných výkonech československých legií na západním bojišti a v Sibiři.

Celý svět sleduje Tvůj krok do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachováš tít čistý, jako je zachovalo Tvé národní vojsko — československé legie. Nezapomeneš národní kázně a buď si stále vědom, že jsi občanem nového státu nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi.

Na počátku velkého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost byly důstojné velké chvíle nynější. Naši osvoboditelé Masaryk a Wilson nesmí být zklamáni ve svém přesvědčení, že dobytí svobodného národa, který dovede sám sobě vídatnout.

Ni jediným rušivým činem nesmí být zkaleny velké okamžiky, ni jediný z Vás nesmí se dopustit něčeho, co by ohrožilo vzhout stín na čisté jméno národa, každý z Vás musí bezvýhradně šetřit všeho, co jim je svato.

Svobody osobní a majetku soukromého nesmí být dotčeno.
Dbejte bezvýhradně rozkazů Národního výboru!

V Praze, 28. října 1918.

Za Národní výbor československý:

Dr. Fr. Soukup. Jiří Stříbrný. Ant. Švehla. Dr. Vavro Šrobár. Dr. Alois Rašín.

První zákon.

Národní výbor vydal dneš. 28. října první zákon:

I. článek: Samostatný stát československý vstoupil v život. Zachována souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upravení nerušený přechod k novému státnímu životu.

Národní výbor jmenem československého národa jako výkonný státní svrchovaný orgán nařizuje:

I. článek: Státní formu československého státu určí národní shromáždění ve složení z československou národní radou v Paříži jako orgán jedinoucí vůle národa. Než se tak stane, vykonává státní svrchovanost národní výbor.

II. článek: Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.

III. článek: Všechny úřady státní, zemské, župní, okresní a obecní jsou podřízeny národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle stávajících platných zákonů a nařízení.

IV. článek: Zákony tento nabývá platnosti dnešním dnem.

V. článek: Předsednictvu národního výboru se ukládá, aby tento zákon provedlo.

Dáno v Praze, 28. října 1918.

Antonín Švehla. Jiří Stříbrný. Dr. Alois Rašín. Dr. František Soukup. Dr. Vavro Šrobár v. r.

Svobodní!

Rakousko-uherská vláda kapitulovala a tím je rakousko-uherská říše rozvázná. Národní výbor československý ujal se v Praze v důsledku toho zatím vládu a v nejbližších dnech převezme vládní moc v celém zemi československé státní. Přestala doba politických útrap, nastala doba práce. Nyní ukáže český národ, že je zralý k politické samostat-

nosti, a před očima celého vzdělaného lidstva, sledujícího napjatě první kroky osvobozeného národa, vykoná dle hladkého a pokojného provedení převratu, jakých svět neviděl dosud mnoho. Naše mladá svoboda i blahobyt nás všech závisí nyní na naší kázi a na našem pořádku. Proto žádáme v této osudné chvíli věrné Čechy, aby s nasazením všech sil se věnovali udržování pořádku a potírání anarchie. První zákon naší vlády nařizuje zachování dosavadních zákonů a nařízení, dokud nebudou změněna. Klid, naprostý a nezlomný klid, bez vtržnosti a bez demonstrací, jest heslem dne. Každý na své místo, ke své práci, ke svým povinnostem. Svoboda naší vlády je v nebezpečí, nebudeme-li poslušni prvního rozkazu své vlády.

Ud'losti v Praze.

Triumfující ráno.

Praha, 28. říj. Zpráva o kapitulaci Rakouska přišla do Prahy o 10. hodině dopoledne. Vyvěřena byla na redakcích a okamžitě nalezly se kolem redakcí ohromné zástupy lidí a veškerý život vyřídil se z obvyklých kolejí. Zástup lidu shromáždily se na Václavském náměstí a provolávaly slávu československému národu, Wilsonovi, Masarykovi, Francii atd. Veliké množství stříbrných kordů bylo rozdáno české barvy. Slovanští lidé před zástup husou očištěna byla národnost barvami slovanskými. Rozkvetl národní záplavou z očí i tváří, slávo nemělo. Řeči i projevy dávaly na jevo nadšení. Ráno soustředil se hlavně na Václavském náměstí. Předsedou a Ferdinandovým titulem, ostatní město je poměrně klidné. Ve středu města policejní dráha jen vešle si razila cestu. Ohlasy se zadržely jednak ze strachu, jednak proto, že personál odešel. Celá Praha je na kolon, víří a jásá.

Národní výbor se ujímá vlády.

Po zprávě o kapitulaci rakouské učinil předsednictvo Národního výboru okamžitě

odkladná opatření. V hodinách poledních zástupcové Národního výboru místopředseda Švehla, dr. Rašín, dr. Soukup a posl. Stříbrný odebrali se na místopředsedství. Mr. Coudenhove byl už odešel do Vídně. Zástupcové Národního výboru oznámili prezidentovi Kosinovi, že Národní výbor přelímá dnešním dnem veřejnou správu a donosací zákony a nařízení až na další rozhodnutí řídící v plnosti a nutno celou likvidaci a předání všech věcí rakouského státu československému státu provést co nejrychleji při úplném zachování klidu. Na to zástupcové Národního výboru odebrali se k předsednictvu zemské správní komise hr. Schönbörmu a oznámili mu, že Národní výbor dnešním dnem přejímá budoucí zemského sněmu se zasedací síní setmělými pro své účely. Úřednictvo zemské bule nerušeně dále úřaduje. Důležité odebrali se zástupcové Národního výboru také do Obšního úřadu. Zástupcové Národního výboru místopředseda Švehla, jednatel dr. Soukup přišli do úřadovny úřadu společně s členy nové správní komise. Úřednictvo se shromáždilo a bylo vzato do sluhu podáním rukou. Jmenem úřednictva místopředsední rada Schwarza slíbila, že úřednictvo v plnosti bude své povinnosti k národu a novému státu věrně a oddaně. Správní komise ušla se pak svého předsedu, jsou u dr. Vítkovský, posl. Jirásek, prof. dr. Němec a redaktor Svozil.

Praha šelající.

Na Václavském náměstí v hodinách poledních došlo k ohromným projevům radosti. Vše bylo nejvyšší rozrušení a vřava, v němž seděl Švehla, Rašín, Soukup a Stříbrný byl obklopen vřavou. Náměstí zástupců. Zástupcové Národního výboru sdělili zástupci úřadovny vlády a řádili lidu, aby ode dneška důln bylo bezpodmínečně rozkazů Národního výboru a aby se zachoval vřava pořádek. Projev tyto byly přitý s jásotem. Každý učinil zajištění vše, aby této chvíle nebyl porušen význam dneška žádnými nepříjemnostmi a výstřednostmi. Svrchovaný zájem národa tobo vyžaduje.

Největší bylo u sochy sv. Václava před muzeem. Tam byly největší zástupy lidí, soustředěni veškerý život, na stupních sochy mluvili řečníci, mezi nimi také posl. Zahradník. Řeči jich byly provázeny neutuchajícím jásotem. Řečníci provolávali slávu svobodě a nabádali lid k pořádku. Mluvil také československý student, poukazyval na jednotu českého a československého státu. Národní výbor vydal vyhlášení k zachování klidu. Za neutuchajícího jásotu a zpěvu zdobila se dně celá Praha prapory. Rozjařená mládež lala se strhovaní rakouské orly z budov. Strážníci k tomu přilhlili klidně. Stráž i vojsko chovaly se celkem pasivně. Policejní ředitel odešel dnes ráno podobně jako místopředseda do Vídně. Policie a místopředsednictvo přeložilo úplně ve správu Národního výboru. S volenským velitelstvím ujednalo, že nepodnikne nic proti lidu a bude dbát pořádku. Jen maďarský plukovník na zprávu, že vojákům a důstojníkům mládež strhovala násilně kordy, vyslal ozbrojený oddíl a prohlásil, že nebude poslouchat nikoho jiného než rozkazů z Vídně. Národní výbor i s tímto důstojníkem ujednalo klid. K večeru rozestý se po městě hudební kapely, které vyhrávaly v čele pravdědě lálájem davem. Sokolstvo české obnovilo Českou Obec Sokolskou a zavázalo se doplnit policii a dát se případně docela k dispozici veřejnému službu. K témuž účtu nabídl se český mládež. České vojsko a důstojníci sejdou se zítra na Žolně ke schůzi, aby se dohodli o konkrétním postupu, jak nejlepe postaví se do služeb české věci. Česká Obec Sokolská přelímá veřejnou bezpečnostní službu s ostatními českými korporacemi od zítřka ráno.

Praha ve skázněna.

Osobní bezpečnost nebyla v Praze vůbec porušena, nikomu nebilo spáchno křivd při tak mohutném a vřavém nadšení. Řeči i projevy byly vřavé, ale nevšl. Řeči i projevy byly vřavé, ale nevšl.

ský policejní ředitel dal se do služeb Národního výboru.

V Národním divadle.

V Národním divadle zahrál orchestr před představením hymnu (Kde domov můj), která byla obecněm bleskem přijata. Po prvním aktu zapěl sbor Národního divadla opět Kde domov můj, což bylo přijato s frenetickým nadšením. V posledním aktu přijeli z Nár. výboru Machar a dr. Fronta a byli uvedeni před sborovou výboru Národního divadla profesorem Hlavou a intendantem Salsavicelem. Machar přonesl s místopředsedou lože křatli lože, čím byla oficiálně místopředsedou lože odevzdána Národnímu výboru.

Převécké sdružení pražského učitelstva zapelo u muzea, s logie Národního divadla a s balkon obecního domu hymny stratených národů.

V Mor. Ostravě.

Mor. Ostrava, 28. říj. Ve večerních hodinách došla zpráva o tom, že Národní výbor v Praze převzal vládu v československých zemích. V divadle dělána pražská pohádka Pan Johanes. Projev učinil dr. Pajfrlik, red. Knotek a lid tál s radostí jásotem na náměstí, kde dr. Pajfrlik znovu promluvil, pak následoval klidný rozchod. V zástup byl mnohý důstojník. Státní policie dala se do přístěb československé věci. Vrchní policejní komisař Rumpel uvědomil o převratu vojenských velení. Zítřa budou úřady formálně převzaty.

Zástupci českých v Ženevě.

Ženeva, 28. říj. V noční přibý se do české komise. První posl. Kramář, Kaňka, Svoboda, Preiss a dr. Šámal, druhá posl. Staněk, Kiofáč, Haberman. Obě komise čekají na příjezd delegátů pařížské české vlády. Zástupce tisku odešel dr. Kramář jakoliv informace. Ženevští žurnalisté mají za to, že český výbor zástupce do Paříže a budou jodnat s Masarykem a Benesem se účastí amerického plukovníka House.

Lužičtí Srbové.

Adolf Černý v nečetných Národních listech oznamuje část programu československého státu, dovoluje se zásad Wilsonových, Rakouskem i Německem uznaných a přistěb. Jde o Srby lužické, jejich otázka také musí být vyřizena mírovým sjezdem, tboas čítali by nejmenším 150.000 duší, poněvadž dle slov Wilsonových každému národu, malému jako velkému, přísluší právo, aby bez překážek a zastranování si určil vládní formu i směr svého národního rozvoje.

Srbové lužičtí, kteří jsou nám z celé řady slovanské nepřízní a jazykem blížni než Poláci, kteří tak dlouho byli ve svazku českých kovaný a přes stálý útlak nepřipravení na vlastní dovedl se udržet v samostatném kulturním životě, musí být ne-li připojeni ke státu československému, tedy aspoň mírovou konferencí tak zajištěni ve své existenci, aby zle svobodným národním životem, aby dostali do rukou správu nad svým územím, které musí být přes hranice Pruska a Sasko spojeno s jednotou území. Sídla lužických Srbů byla vídeňským kongresem r. 1815 rozdělena mezi Sasko a Prusko, mírovým sjezdem musí být opět spojena.

Vzpomínka na černovskou vraždu.

(Jak Maďaři chápali svobodu národů.)
Redaktor A. Stefanek atiskuje v R. L. vopomenku na černovskou vraždu, kterou mladý český student z vídeňské rakurské školy na obyvatelstvo slovanské vesnice Černová. Vzpomínka na je časová děs, kdy Maďaři obhli se svojí svobodomilovností a účtu k právům svých národů, a proto si stiskneme celou: Dne 27. říj. 1907 zastřelil maďarský důstojník 18 občanů maď. vln. Černová, vesnice Rudoborka (na Slovensku), 12 Slováků mláde a asi 80 letců ranili smrti, 26 Černová nechtěli daveit, aby kromě 8. dleje Hlinky někdo jiný vysvětlil na vlastní dráhy jejich nové vstavě dle kstet. Na telegrafické zprávi dostavil jsem se na druhý den ráno do Černové. Byla se broum podivná pro mne. U vchodu do vesnice ležaly někteří mrtvolky a země byla potřísněná. Nedaleko kostela ležaly ve velké stodo-

STÁT VÍTÁ MASARYKA

Bylo to 20. prosince krátce před jednou hodinou po poledni, když první prezident Československé republiky přejel hranici československých zemí, které opustil právě před čtyřmi lety, 19. prosince 1914, a to právě na tomto místě, v Horním Dvořišti, jako politický vystěhovalec... Po jedné hodině vjížděla za velkého napětí všech přítomných ověšená lokomotiva presidenta doktora Masaryka do nádraží. Zde se seřadili členové českého Národního shromáždění dle příslušnosti politické; Sokolové, konající čestnou stráž, zaujali své místo a stejně i setnina vojáků našich, již hudba hrála při objevení se vlaku národní hymnu Kde domov můj. ...Vlak presidenta sestával ze dvou vozů služebních, dále tři vozů salonních, čtyř vozů první třídy, pěti vozů osobních a posléze tři vozů nákladních, celkem ze 17 vozů. ...Po uvítání řekl prezident T.G. Masaryk mimo jiné: „Vše, co jsme

podnikli, čeho jsme dosáhli, dosáhli jsme skutečnou prací. Jsem si jist, že co jsme dosáhli, též udržíme, doplníme a zdokonalíme. Čeká nás ještě mnoho práce, snad těžší práce než dosud, a já každého zvu k této práci, jež nám musí být společnou“. ...President Masaryk prohlédl si čestnou setninu, načež vstoupil opět do svého vlaku, kamž ho následovali přítomní členové Národního shromáždění, aby ho doprovodili do Českých Budějovic...

Národní listy, 21. prosinec 1918

Tato reportáž uzavřela Masarykovu čtyřletou anabázi. Ještě 16. listopadu, když americké noviny píší o jeho zvolení československým prezidentem, dlí Masaryk v New Yorku. Když se 20. listopadu chystá nalodit na parník Carmania, je překvapen, že mu námořníci vzdávají vojenské pocty. Přes Londýn a Paříž doráží do Itálie, odkud míří zvláštním vojenským vlakem přes Alpy – a 20. prosince se ocitá v Horním Dvořišti, kde na něho od minulého dne čekají ministři a zástupci Národního shromáždění.

T.G. Masaryk s doprovodem v Horním Dvořišti, 20. prosinec 1918.

PŘÍSAHY VĚRNOSTI

Po skončení války a státním převratu zůstalo pohraničí centrální vládou celkem nepovšimnuto, což umožnilo Němcům a Rakušanům připravit iredentistickou akci. Organizovali z války se navrátilí vojáky heimwehru a opatrovali výzbroj.

Dne 17.11.1918 museli úředníci v některých místech pohraničí přísahat věrnost „Německému Rakousku“, jinak byli propuštěni. Protože na mnohých místech docházelo k násilnostem proti Čechům, byl polnímu pluku č. 91 v Českých Budějovicích svěřen úkol udělat nepokojům konec. Zakročení mělo následující etapy:

1. Výprava setníka Urbana do Volar od 24.11. do 1.12.1918

2. Výprava na Český Krumlov a obsazení trati Český Krumlov - Želnavá od 29.11. do 2.12.1918

3. Dobyetí německé bašty, města Kaplice, ve dnech 3.- 5.12.1918

V 9 hodin večer došla depeše od hejtmána Sagnera, že Želnavá byla

obsazena setninou Vikariho z 91. pluku, jedna četa zůstala v Horní Plané. V 11 hodin došel první telegram, že četa v Horní Plané byla přepadena heimwehrem pod vedením setníka Baudase. Nebezpečí bylo zlikvidováno posilou českých jednotek.

Dne 29.11.1918 bylo poštovnímu úřadu a bernímu úřadu nařízeno, aby peníze z Volar byly zasílány státní pokladně do Prahy, a ne do Vídně, jak se dosud dělo. Ve dnech 22. - 24.11.1918 objížděla Šumavu zvláštní komise z Lince. Na úřadech dráhy, pošty, soudu, finanční strážě atd. přebírala tyto úřady a dávala si skládat slib pro Rakouský stát, a to zaměstnanci státními i zemskými, kteří až do konce listopadu úřadovali německy s nadřízenými úřady v Rakousku. Téměř všechen německý personál slib složil. Mnozí úředníci brali současně dva platy - z Prahy i Vídně, například poštmistři ve Volarech a Lenoře, ač byli sesazeni.

Z obecní kroniky Omlenic u Kaplice.

Čs. legionáři právě dorazivší z Francie, listopad 1918.

28. DECEMBRA 1918

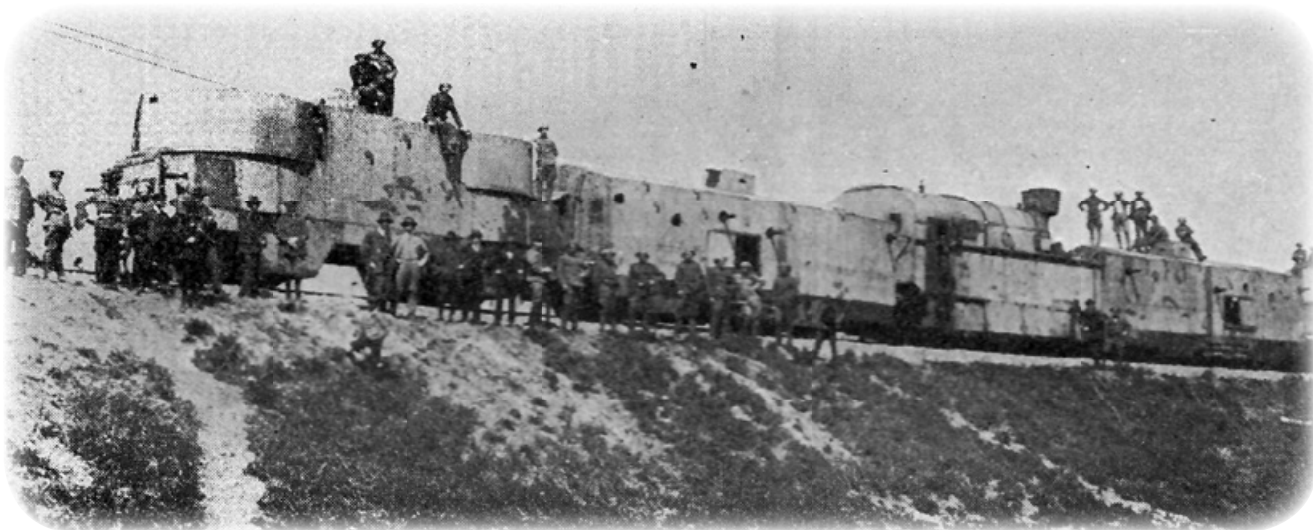
Župan Zoch: O obsadení Prešporka. Třeba obsadiť prvej Galantu a Senec. Dohoda jeho s vládnym komisárom Jankóm nevztáhovala sa na zastavenie našich operácií, ale na to, že keď naše vojská budú stiahnuté před Prešporkom, vyzveme mesto, aby sa vzdalo. Komisár Jankó myslí, že sa Prešpork vzdá, keď budeme mať 5 – 6 tisíc vojakov. Dňa 1. januára by sa mohlo mesto prevziať. Odporúča za agitátorov do Hontu, Gemera a Novohradu katolíckych farárov Treskoňa z Griňavy a Jána Uhríka zo Schwansbachu.

Nadporučík Baluška: Ide do Košíc. Či nemá minister nejaké rozkazy?

Minister Šrobár: Prešpork prevezmeme bez boja. Či by nebolo možno aj Košice? Prehovorte tam o spôsobe prevzatia a pripomeňte im Prešpork. Nás hlavný veliteľ bol vyzvaný, aby komandanta v Spišskej

Novej Vsi vyzval, aby vyjednal prevzatie Košíc.

Vavro Šrobár, první ministr pro Slovensko, paměti z let 1918-1920.

Obrněný vlak čs. armády na Slovensku (1919).

LEŽÍ TO NA NÁS

My jsme v tom světovém zápase vyhráli svou samostatnost, ale současně jsme byli poraženi s Rakouskem, poraženi v tom smyslu, že všechna ta ohromná válečná břemena, všechn ten těžký poválečný stav leží také na nás.

Když čtyřdohoda boykotovala Německo a Rakousko hospodářsky, tu přirozeně boykotovala také nás, poněvadž jsme v mezích a hranicích tohoto státu byli živi.

Když Rakousko ničilo všechny základy hospodářského života, ničili při tom základy hospodářského života našeho, a proto, jestliže klidně o věci uvažujeme, musíme si říci, že ještě dávno a dávno není nám vybojována plná svoboda našeho národa, že dávno a dávno ještě není zabezpečena Československá

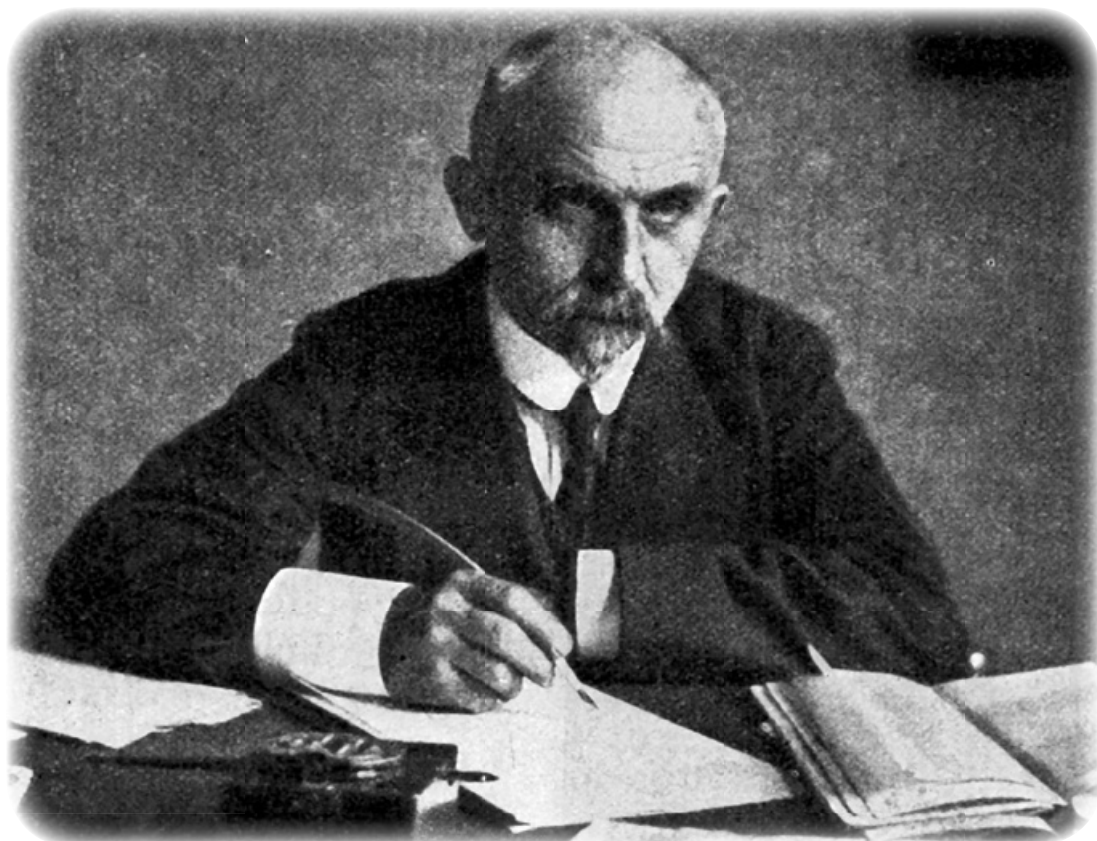
republika, a že ta tvořivá práce vlastně teprve nastává.

Chápu docela dobře, že jest velmi mnoho těch, kteří si řekli: teď máme svobodu, teď bude blahobyť, teď to musí býti všechno docela jiné nežli jak to bylo za toho starého nenáviděného Rakouska.

Ale ti všichni zapomínají, že jest zde předlužená pozůstalost rakouská a že budeme pod tlakem všech těchto hospodářských pohrom ještě dlouho žíti.

Ministr financí **Alois Rašín**, 13. prosince 1918.

Rašínovy argumenty pozoruhodně souzní s tím, co 1. ledna 1990 – též měsíc a půl po revoluci – při novoročním projevu prezidenta vyslovil Václav Havel: naše země nevzkvétá a za tento stav musíme převzít odpovědnost.

Ministr financí Alois Rašín, 13. prosince 1918.

KOREKTNÍ HRADČANY

Doba revoluce v říjnu 1918 sice neznala „politickou korektnost“, ale nový stát o ni přesto už dbal. Svědčí o tom příběh jeho první poštovní známky.

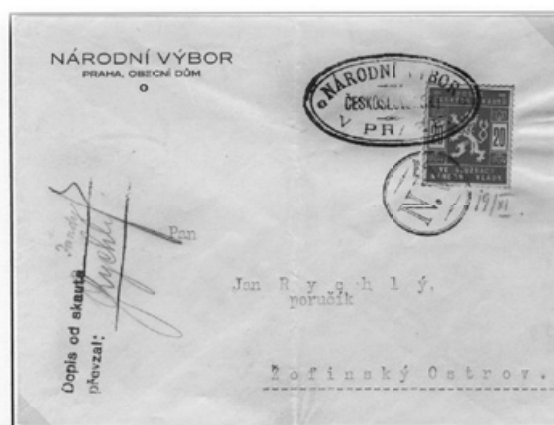
Když oslovený malíř Alfons Mucha vyrukoval se svými návrhy, vrchní poštovní oficiál Jaroslav Lešetický vyřadil portrét Jana Husa s kalichem či alegorickou postavu Sokola, prostě témata, jež považoval za nekonsenzuální. Prošel neutrální motiv Hradčan, který Mucha použil už v roce

1911 při výzdobě Obecního domu, ale z pohledu úřadů i tento obecný symbol české státnosti musel nést politicky korektní znak – Mucha tak podle pokynů dotvořil za věže katedrály vycházející slunce národní svobody.

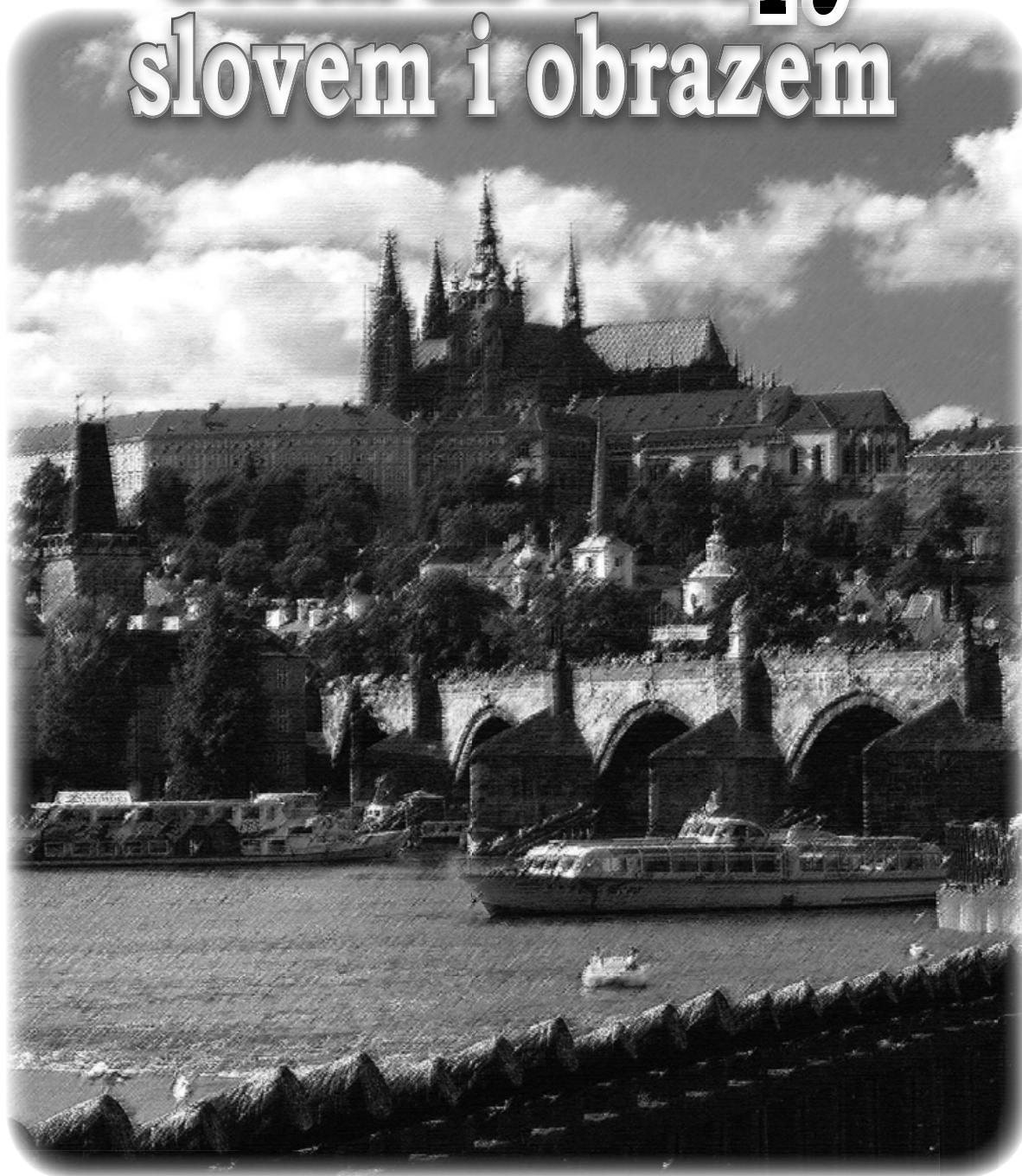
Že ve skutečnosti v těchto místech slunce nevychází, nýbrž zapadá? Na to upozorňují už jen astronomové či geografové. Po zkušenosti dvacátého století většina národa vítá, že slunce naší svobody vychází na západě, nikoliv na východě.

Úplně první známky Československa patřily skautské kurýrní poště, neboť právě skauti se hned 28. října přihlásili do služeb Národního výboru. Doručovali zásilky, jak to šlo – pěšky, tramvají, na kolech i motocyklech. Skautská pošta fungovala čtyři týdny, obnovena byla ještě 21. prosince při příjezdu T.G. Masaryka do Československa.

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

1918 - 2008

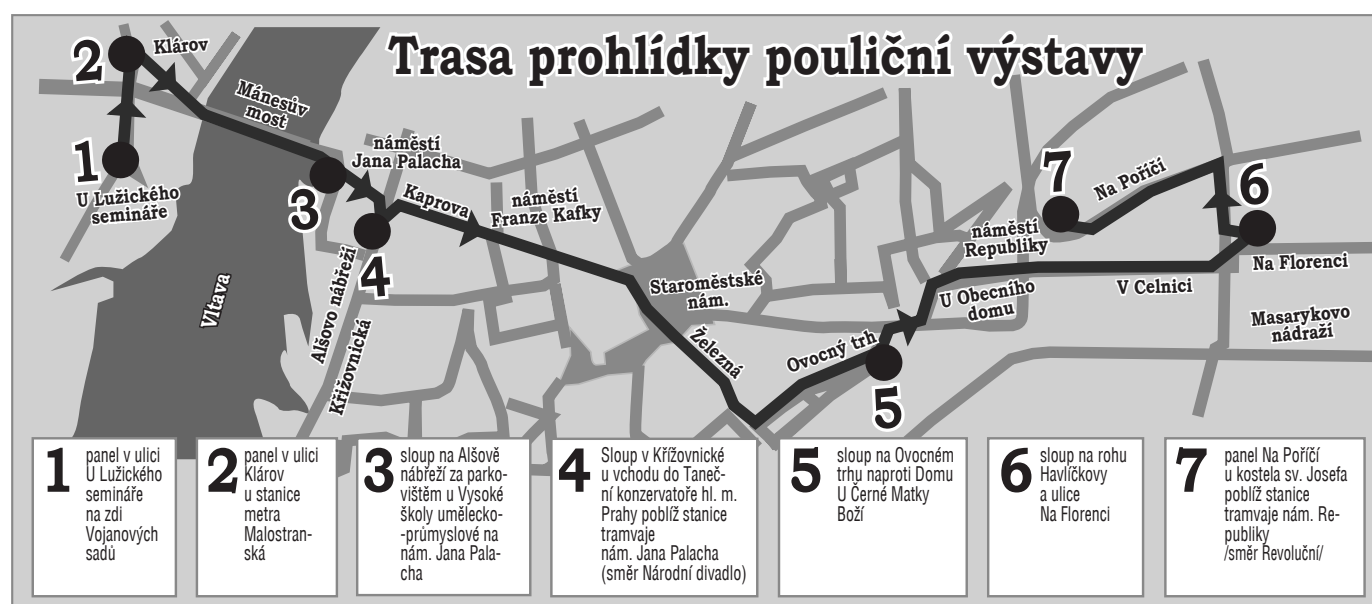
Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1
Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

1918 - 1938

29. leden 1919 – Dohoda o francouzské vojenské misi v ČSR, jež podřizuje velení československé armády Francii.

25. únor 1919 – Zmocňovacím zákonem vzniká československá měna. V noci na 26. únor se zastavuje pohyb peněz přes hranice, ty obsazuje armáda, a začínají se kolkovat rakousko-uherské bankovky obíhající na území státu.

16. duben 1919 – Zákon o pozemkové reformě dovoluje konfiskovat zemědělskou půdu o výměře nad 150 hektarů.

4. květen 1919 – Při přiletu do Československa zahyne u Bratislavy generál M.R. Štefánik.

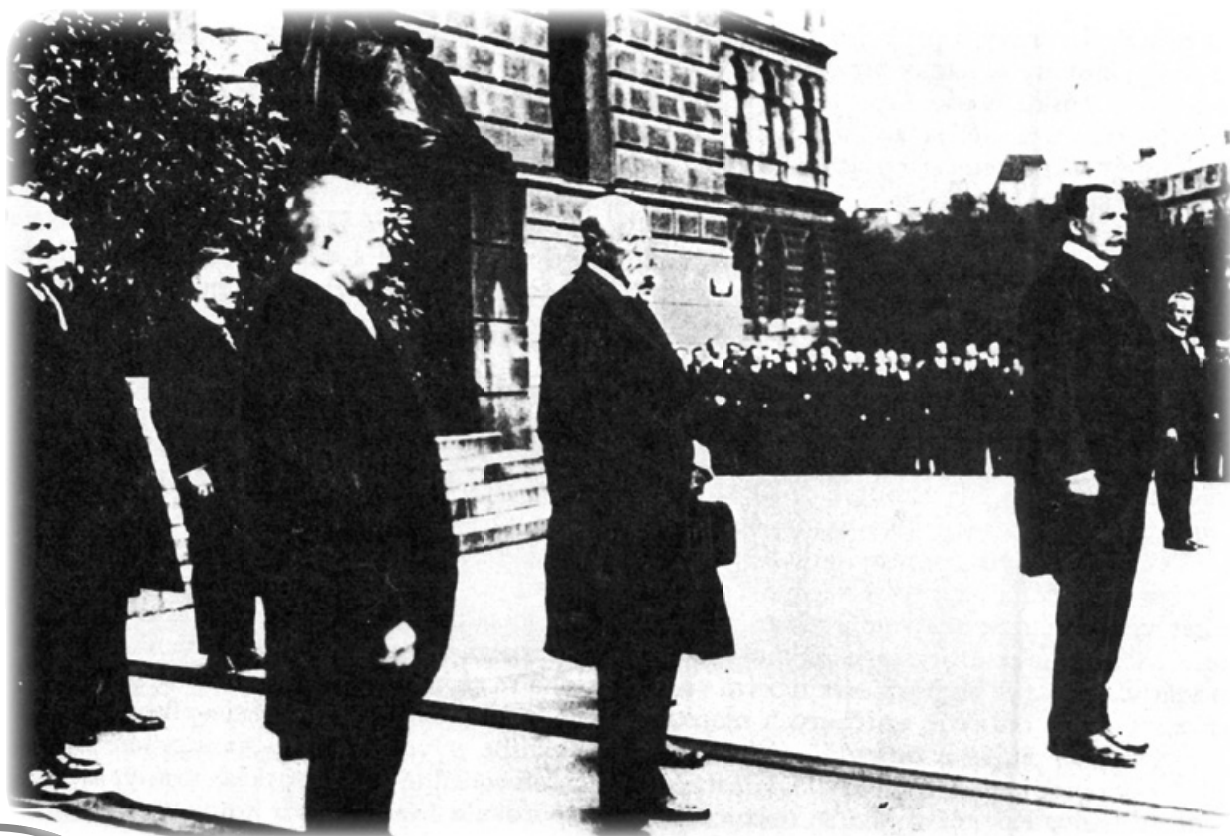
29. únor 1920 – Národní shromáždění schvaluje ústavu chránící národní, náboženské a rasové menšiny. Parlament zároveň schvaluje i jazykový

zákon č. 122/1920, který coby „státní, oficiální“ řeč přijímá „jazyk československý“. Jde o součást reformy veřejné správy, kterou pak opouštějí Němci a maďarští kariérní úředníci.

5. říjen 1920 – Ustavuje se spolek levicových umělců Devětsil. V čele „jednoho šiku s těmi, kdož nosí modré haleny a kdo jdou bojovat za nový život“ je Vladislav Vančura.

17. červen 1921 – Smlouvami mezi Prahou, Bukureští a Bělehradem vzniká spojenecký svazek Malá dohoda. Již v říjnu vyhlašuje mobilizaci proti pokusu excísaře Karla o nástup na maďarský trůn.

5. leden 1923 – Ministr financí Alois Rašín je postřelen anarchistou a členem KSČ Josefem Šoupalem. Rašín umírá 18. února a 6. března parlament přijímá zákon na ochranu republiky.

Masarykův příjezd do Prahy, 21. prosinec 1918.

18. květen – Své vysílání zahajuje Československý rozhlas.

9. říjen 1924 – Přijat zákon o sociálním pojištění dělníků a zaměstnanců.

6. červenec 1925 – Výročí Husova upálení se stává státním svátkem, účast prezidenta i vlády na něm vede k odjezdu papežského nuncia z Prahy a ke konfliktu s Vatikánem (ukončen až modem vivendi 17. prosince 1927).

8. únor 1926 – Divadelní sekce Devětsilu zakládá Osvobozené divadlo.

1. duben 1926 – Začíná fungovat Národní banka Československá, a sice v podobě akciové společnosti, symbol meziválečné konjunktury.

12. říjen 1926 – Politická reprezentace československých Němců se začíná podílet na správě státu, když Masaryk jmenuje třetí vládu Antonína Švehly s ministry Robertem Mayrem-Hartingem (spravedlnost) a Franzem Spinou (veřejné práce). Německá vládní účast trvá až do jara 1938.

18. únor 1929 – Komunisté se s nástupem „karlinských kluků“ Klementa Gottwalda do čela strany bolševizují, což polarizuje kulturní frontu: zatímco Seifert, Olbracht, Vančura či Majerová bolševizaci odmítají, Nezval, Fučík, Biebl či Halas ji hájí, neboť „skutečný rozvoj moderní kultury je závislý na revolučním dělnickém hnutí“.

7. březen 1930 – Parlament přijímá zákon „T.G. Masaryk se zasloužil o stát“.

1. srpen 1930 – Stát podporuje nezaměstnané v důsledku velké hospodářské krize potravinovými poukázkami, tzv. žebračenkami.

16. říjen 1932 – Hlinkova slovenská lidová strana a Slovenská národní strana začínají společně prosazovat autonomii pro Slovensko.

30. srpen 1933 – Nacističtí agenti zavraždí v Mariánských Lázních německého filozofa v československém exilu Theodora Lessinga. V říjnu je ustavena Nejvyšší rada obrany státu a přijat zákon o zastavování činnosti a rozpouštění politických stran.

19. květen 1935 – Nejvíce hlasů ve volbách (15%) získává Henleinova Sudetoněmecká strana před agrárníky, sociálními demokraty a komunisty.

14. prosinec 1935 – Z úřadu prezidenta odstupuje T.G. Masaryk ve prospěch Edvarda Beneše.

14. září 1937 – T.G. Masaryk umírá.

24. duben 1938 – Konrad Henlein předkládá v Karlových Varech body žádající pro etnické Němce autonomii a též svobodu hlásat nacistickou ideologii.

20. květen 1938 – Vláda vyhláší částečnou mobilizaci záloh.

12. září 1938 – Henleinovci se po Hitlerově projevu na sjezdu NSDAP pokoušejí o puč, pražská vláda zakazuje Sudetoněmeckou stranu.

23. září 1938 – Vláda vyhláší mobilizaci.

30. září 1938 – Vláda přijímá mnichovský diktát velmocí, odstupuje Německu pohraničí a končí první republika, když 6. října odstupuje prezident Beneš.

VŠICHNI POROUČEJÍ, NIKDO NEPOSLOUCHÁ

Pane ministře! Cítíme nezměrnou radost, že máme čest tváří v tvář poznati našeho nejlepšího muže, který v cizině pro nás tolik pracoval. A přece předstupuji před vás, pane ministře, nerad. Stydím se, ne za sebe, ale za celý národ. Mezitím, co vy jste slovně pane a tak citelně národem uražený dr. Kramář s nadšením a nadlidským sebezapřením pracovali pro naše lepší, pro dobré bytí nás všech, pro naši svobodu a uznání cizinou, národ náš se zapomněl. Nenasytná touha po penězích zachvátila všechny vrstvy národa, peníze opatřovány lichvou, krádežemi, šizením jeden druhého. Nikdo nepracuje, všichni poroučejí a nikdo neposlouchá. V národě utvořeny strany, které vládnu každá sama pro sebe, naše vláda vydává zákony, ale nikdo jich nešetří. Lidu našemu jsou zákonem

ona proklatá hesla, která ulicí hlásají samozvaní předáci stran, hesla, kterých nikdy uskutečniti nelze. Každá strana hájí své příslušníky, opatřuje jim v republice výnosná místa bez ohledu na to, je-li to člověk čestný nebo patří-li za mříže...

Jsou to těžké obžaloby, které vznáším k vám ve chvíli, kdy vracíte se po dlouhé strastiplné době opět do vlasti... Pokládal jsem za svou povinnost povědět vám při vstupu na práh otčiny pravdu dříve, než vstoupíte do naší Prahy, do toho překotného víru, ve kterém nesnadno pravdy se dopátrati. Vaši budoucí, těžké, ale blahodárné činnosti pro národ a republiku naši volám upřímně sokolské na zdar!

Řídící učitel **Alois Kolín** při uvítání ministra zahraničí Edvarda Beneše na půdě Československa, Veselí nad Lužnicí 24. září 1919.

Edvard Beneš se vrátil do Prahy až v roce 1919, kdy karty byly už rozdané.

ŠVEHLA PILÍŘEM STÁTU

Měli jsme na statku
tele, které dostávalo
mléko od nejlepší krávy,
přesto to byl vůl.

Premiér **Antonín Švehla**
v odpovědi na parlamentní
interpelaci mířící na jeho nízké
vzdělání.

Našel jsem v něm
při budování nové
republiky a demokracie
spolutvůrce loajálního
a dovedného. Náš
stát je šťasten, že mu
osud v pravý čas dal
pracovníka a státníka,
jako byl Švehla.

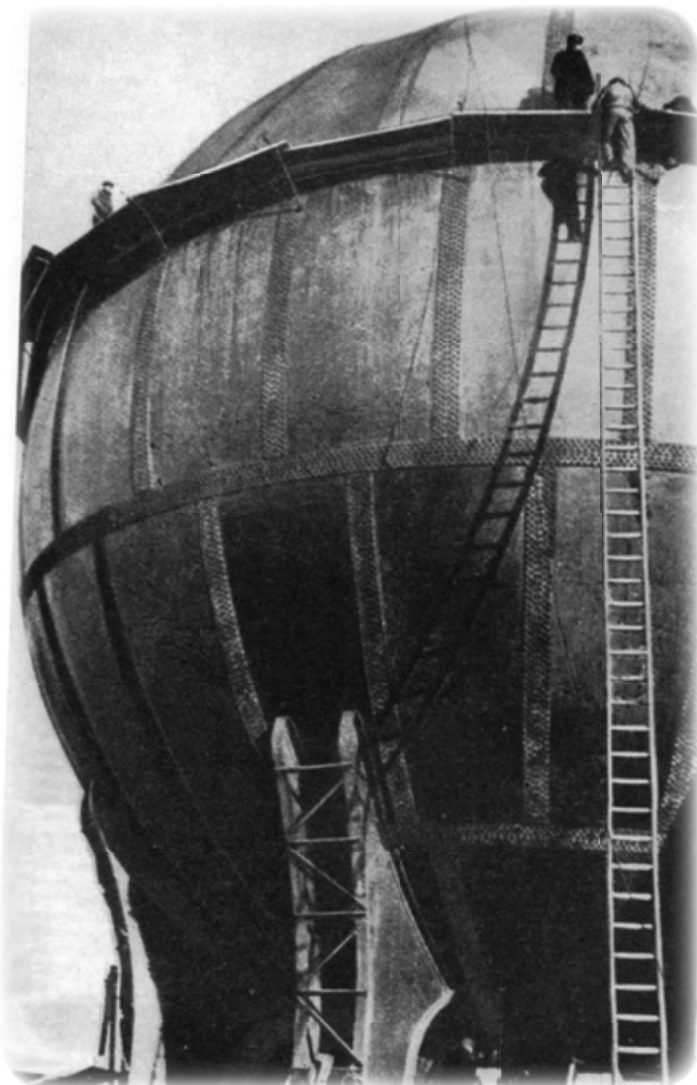
T.G. Masaryk ve vzpomínce na
Antonína Švehlu.

První republika bývá
zosobňována prezidenty
Masarykem a Benešem,
ale neméně pozornost si
zaslouží **Antonín Švehla**
– statkář, lídr Agrární
strany a předseda
tří vlád (1922-1929
s krátkou pauzou úřednického kabinetu
od března do října 1926).
Švehla byl realistou, mistrem
kompromisu. Oč méně se mu dostávalo
akademického vzdělání, o to více
politického citu. Jako jeden z „mužů
28. října“ se zasloužil o pozemkovou
reformu a ústavu, jako premiér
o potlačení vlivu komunistů a sestavení
Pětky, orgánu koordinujícího činnost

pěti tzv. státotvorných stran. Jako
první premiér přivedl do své vlády
i demokratické strany československých
Němců. Politická role agrárníků za
první republiky bývá připodobňována
k roli ODS po roce 1989. Když agrární
stranu v roce 1945 Edvard Beneš (spolu
s Gottwaldem) zlikvidoval zákonem,
sám si pod sebou podřízl větev.

ZVONILI JSME NA ZVONY SVĚTA

Plynojem v Libni jako symbol rozletu.

Co se naší vlasti mohlo v létech 1924-1928 zdát odepřeno? Její počáteční obtíže vnitřního srůstání a sociální rovnováhy vypadaly rozřešeny nebo na cestě k řešení. Byli jsme svobodni, svobodni, Češi a Slováci! Mezinárodní postavení státu bylo pevně zakotveno triumfem velkých Spojenců, spolehlivě garantováno Versailleskou smlouvou, zaručeno soustavou dalších smluv, především s Francií, jejíž trvající mocenská převaha v Evropě slibovala

versailleskému pořádku platnost neomezenou a naši svobodě spolehlivou jistotu nade vši přítomnou i budoucí pochybnost. Zvonili jsme na zvony světa. Mnozí nám to záviděli, ale všichni, závistiví i přející, uznávali hlasitě nebo mlčky: Československo – jediný úspěch Versailleského míru... A tak právem pulsovala v celém národě nesmírná a ničím dosud nekalená radost svobody, revelace samosprávnosti a samoprávnosti, štěstí z prostoru donekonečna před tebou volně otevřeného – uvědomil sis z ničeho nic ten náš společný stav, přímo ses zajíkl náhlým bleskem vědomí, že jsi celý celičký z látky volnosti, že prožíváš, co po staletí žádá mladá generace Čechů neprožila před tebou a žádá budoucí už neprožije tak palčivě, radostně a vítězoslavně.

Václav Černý, *Paměti I.*

JAK PEJSEK S KOČIČKOU SLAVILI 28. ŘÍJEN

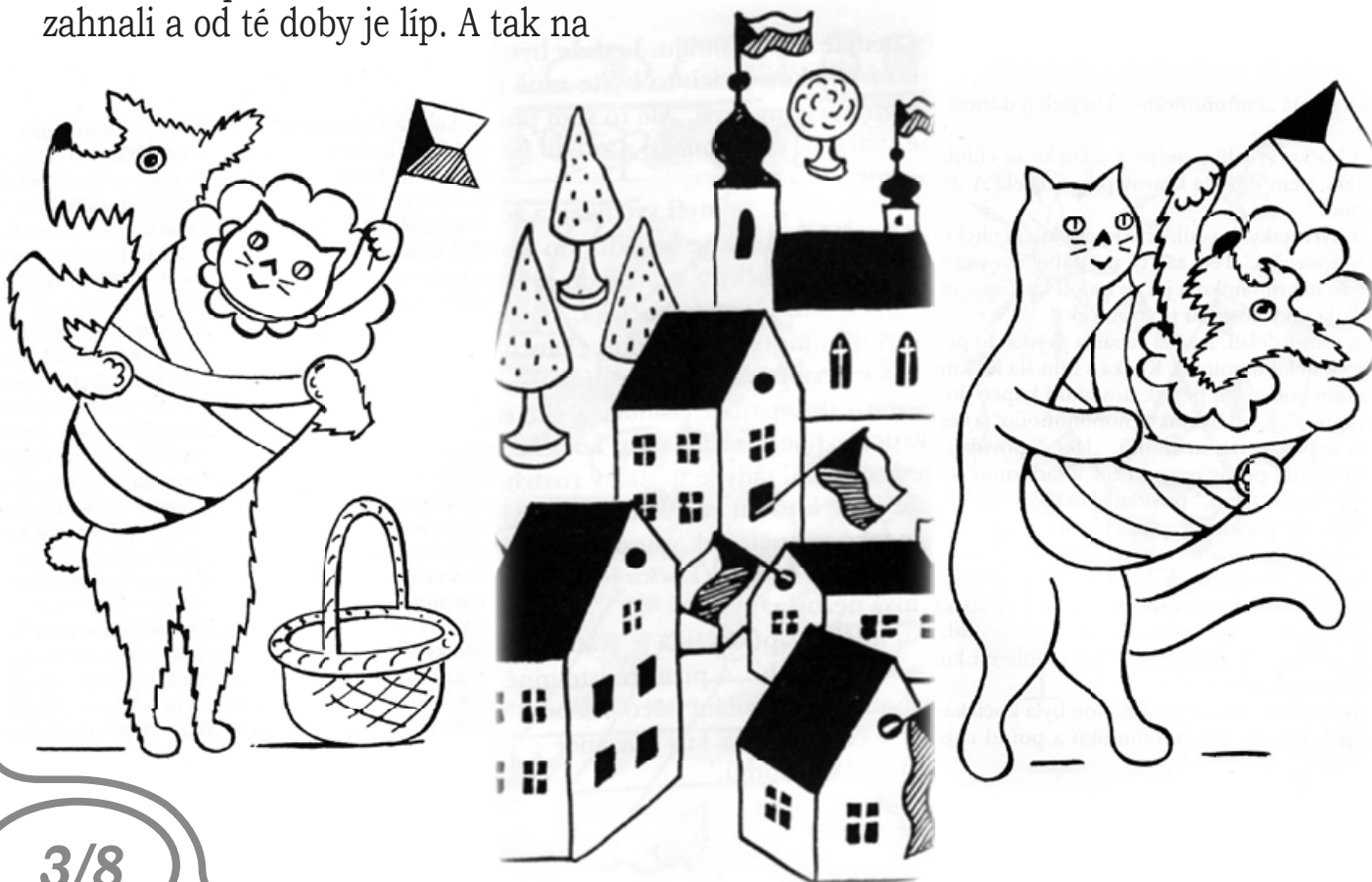
„Poslouchej, kočička,“ řekl pejsek, „už bude brzo 28. října, a my nemáme žádný prapor...“ – „A poslouchej, pejsku,“ řekla kočička, „a co to vlastně je, ten 28. říjen?“

„Viš,“ povídá pejsek, „já to taky dost dobře nevím. Zeptáme se na to těch dětí, až se to dozvědí, a ty děti nám to pak povědí. Já jenom vím, že dříve bylo na světě hůř než teď, že byla veliká vojna a hlad, a lidé byli smutní a nešťastní, protože měli špatného císaře pána, a že teď je to na světě tisíckrát lepší, protože není vojna a lidé mají dobrého pana prezidenta, a ten se jmenuje Masaryk. A to bylo před mnoha lety právě 28. října, když už to lidé nemohli s tou vojnou a s tím císařem vydržet a udělali tomu konec: vojnu zastavili a špatného císaře ze země zahnali a od té doby je líp. A tak na

památku toho vyvěšují lidé vždycky 28. října hodně praporů a jsou veselí.“ „Mně se to líbí, když jsou lidé šťastní a veselí,“ řekla kočka, „když vidím spokojené a veselé lidi, tu mám chuť sama od sebe dovádět.“ – „To se mně taky moc líbí,“ řekl pes, „to se hned na lidech cítí, když jsou v dobré náladě; od těch mrzutých jít raději na sto kroků dál. Když je člověk veselý a spokojený, pak je hodný i k těm ostatním lidem a ke zvířátkům taky.“

„No, když tedy budou lidé 28. října veselí a hodní, to musíme taky vyvěsit prapor,“ prohlásila kočka.

Josef Čapek, *Povídání o pejskovi a kočičce*
Psáno k 28. říjnu 1928, k desátému výročí
Československa.

MUŽI V OFFSIDU

„Čemu se smějete?“

„Napadlo mně, jak by to bylo, kdyby se pře národů rozhodovaly na zeleném trávníku!“

„O jé! To by se změnila tvářnost Evropy. Mnohá velmoc by klesla k bezvýznamnosti a mnohý státeček stal by se velmocí.“

„Především byl by proveden důkaz, že Rusko nepatří do Evropy. Nemá fotbalu.“

„A já, zrušuji Polsko! Ponechávám pouze Lvov s okolím. Je to území SK Pogonu, který se může honosit jakýmisi výsledky.“

„Naše vlast by byla mohutná. Čeští borci stanuli by na březích Baltu. Opanovala by celé Prusko kromě Berlína, kdež by vládla Herta. Na východ zabíráme Polsko až po Varšavu.“

„Bavorsko prohlašuje samostatnost. Zabírá západní pruské provincie. IFC Nürnberg tvoří stráž na Rýně. Obsazuje Alsasko a Lotrinsko.“

„Počkat! A já připojuju k Bavorsku Chebsko, za trest, že jsme udělali takové špatné výsledky v Německu.“

NAČERADEC KRÁL KIBICŮ

TITULNÍ ROLE: HUGO HAS

REŽIE: GUSTAV MACHATÝ

LIBRETTO: K. POLÁČEK, G. MACHATÝ

FOTOGRAFIE: VÁCLAV VÍCH

PŘIJÍMÁNO SYSTÉMEM TOBIS-KLANG

A. B. AKCIOVÉ FILMOVÉ TOVÁRNY A. S. V PRAZE

„A co Francie?“

„Není Francie. Je pouze malé samostatné území kolem Paříže.“

„Nesmíme být na ně takoví krutí. Nezapomínejme, že jsme proti nim vyhráli pouze 3 : 2. Navrhují, aby se jim postoupila Normandie.“

Karel Poláček, *Muži v offsidu*, 1931.

ZA KOMUNISTICKÉ DIETY

V jedné chvíli, kdy bylo již oznamováno, že T.G. Masaryk dostal většinu hlasů a byl zvolen presidentem republiky, jsme byli udiveni, že soudruh Štětka nedává signál k vykřiknutí hesla, jak bylo smluveno, a že vůbec pak přestal dávat signál k pronášení dalších hesel, jež jsme měli svolávat až do našeho demonstrativního odchodu z Vladislavského sálu... Soudruh Štětka nám to pak vysvětlil. Řekl, že tehdejší předseda poslanecké sněmovny agrární poslanec František Staněk, který předsedal Národnímu shromáždění, volicímu presidentu republiky, vzkázal soudruhu Štětkovi, že pozoruje, že kdykoliv Štětka zdvihne ruku, tak že na jeho pokyn začnou komunističtí poslanci a senátoři vykřikovat svá hesla, a že „jestliže poslanec Štětka ještě jednou zdvihne svou pracku, tak budou všem komunistickým poslancům a senátorům na dva měsíce odebrány diety“...

A tak se v zájmu zachránění diet, jež znamenaly statisíce Kč pro stranu v době poloillegality, rozhodli od vykřikování dalších hesel upustit. A tak

soudruh Štětka, mající před sebou litostivé oči staré pokladnice strany, soudružky Křenové, již ruku nezdvihl k pokynu k vykřikování hesel, ačkoli prý ho ruka stále k zdvižení sváděla.

Václav Kopecký, ČSR a KSČ, Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo.

Pasáž k 24. květnu 1934 zachycuje roli komunistů při volbě hlavy státu, kdy T.G. Masaryk zvítězil poměrem hlasů 327:38 nad protikandidátem Gottwaldem.

František Muzika, reklama na auto firmy Aero. Československá avantgarda nezahrnovala jen levici, ale dala tvář i mnoha běžným věcem, které nás obklopují dodnes.

TĚŽKÁ BARBORA

Druhý žoldnér:

To jsou delikátní tvorové. Solidní. Strašidlo drží slovo a je to vůbec anděl proti lidem. Strašidlo se zjeví a projeví přání. „Projdi se se mnou po cimbuří, nebo tě sežeru,“ řekla mi tuhle bílá paní. Co jsem měl dělat? Prošel jsem se s ní po cimbuří a dala pokoj. Držela slovo.

První žoldnér:

A vy jste se nadýchal aspoň čerstvého vzduchu.

Druhý žoldnér:

Ovšem, před spaním. Bez ní bych se byl nikdy na cimbuří nepodíval. – Jedno strašidlo ovšem znám, které slovo nedrží. Tomu můžete dávat, co chcete, pořád hudruje.

První žoldnér:

To je ovšem zlá příšera. Zdejší?

Druhý žoldnér:

Ne, to asi neznáte. V Sudetách se vyskytuje. V noci chodí v sražených řadách a cvičí kvérgrify. Ve dne je to třeba lékárník.

První žoldnér:

A hrozné napohled?

Druhý žoldnér:

Ani ne. Urostlé, jednu ruku pořád nahoře, krátké kalhotky, zelený klobouček a na nohou bílé teplice. Chodí a pořád říká „Es kommt der Tag...“ a má na to čas. – Německy „die Zeit“, anglicky „Times“.

**Jiří Voskovec,
Jan Werich,**
Těžká Barbora,
poprvé provedeno
v Osvobozeném
divadle
5. listopadu 1937.

PŘED LETY DVÉMECÍTMA

Pravda, našli se tehdy lidé – a jistě to nemysleli zle –, kteří měřili tu strašnou převahu šancí proti nám a řekli si, že bude lépe trochu se přikrčit a přizpůsobit se tomu špatnému, když to dobré se už nezdá ani možné. Nebyli to zrádci; ale dnes vidíme, že byli slabí na svou dobu; že byli malí jen tím, že jim chyběla velká důvěra. Tehdy však jsme se hrozili toho, aby jejich ustrašenost nezachvátila všechny ostatní. Bylo to naše vnitřní nebezpečí, tím vážnější, že nám chybělo vedení; Masaryk byl za hranicemi, jiní byli zavření, jiní umlčení. A přece! Přece jsme neselhali ve své důvěře; statečnost našich myslí nebyla zlomena, sílena hlubokou jistotou, že všichni myslíme a cítíme stejně.

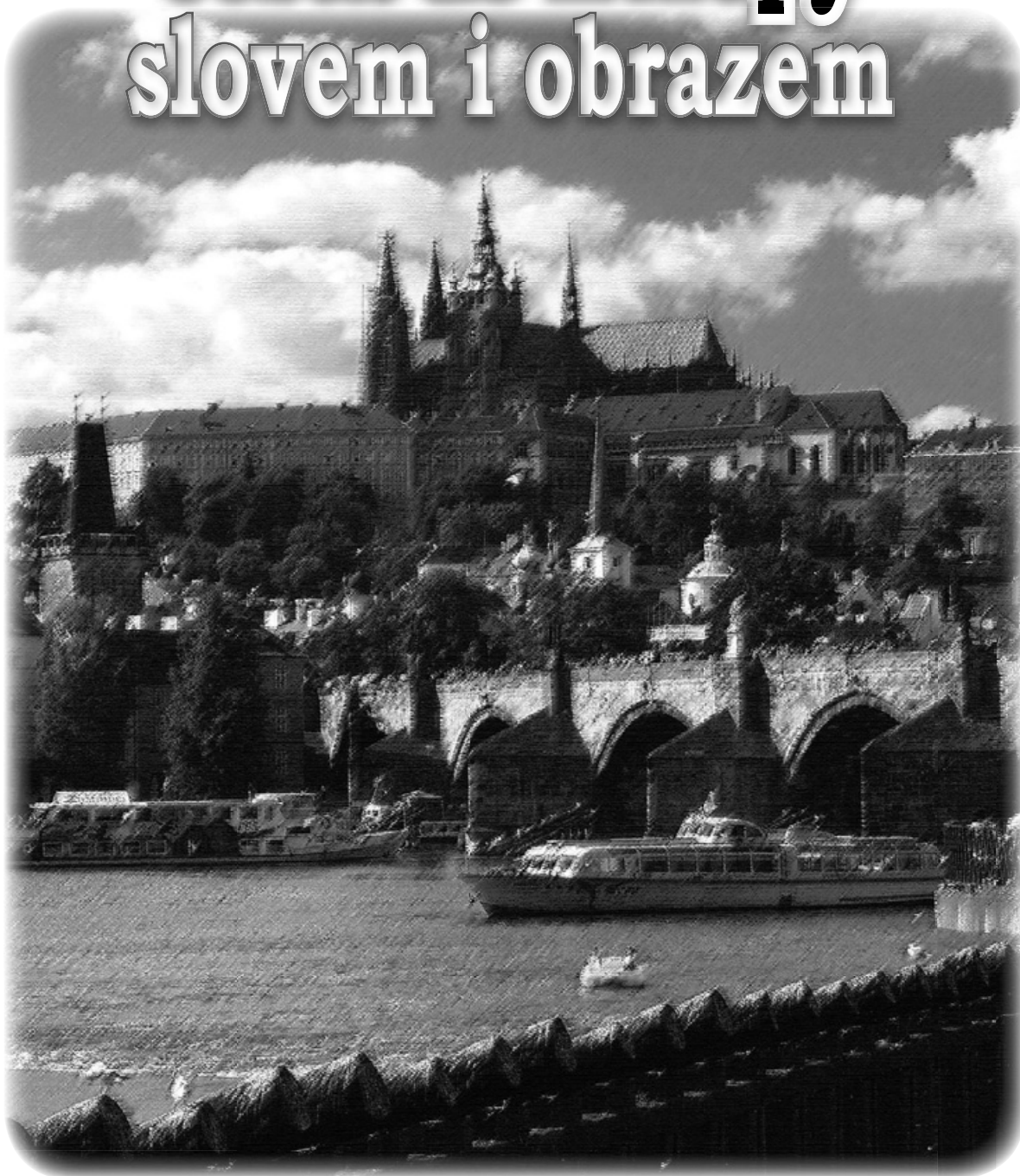
Rozumí se, že historické situace se nikdy doslovně neopakují; ale jsou dějinné konstanty, jako je národní povaha. Tehdy se v nás projevila povahová síla, jedna radost; a obstála za zkoušek daleko těžších, než jsou nejvážněji pojaté starosti dnešní – a než kdy mohou být zkoušky budoucí. Náš národ, který tehdy psychologicky vydržel nejtěžší léta, má právo se zeptat kohokoliv, komu by dnes hrozily selhat nervy: „Malověrní, čeho se bojíte?“

Karel Čapek, *Před lety dvěmcítma*,
Lidové noviny, říjen 1938

Dvacáté výročí Československa, jak se jevílo v době deprese a nastupující tragédie – psáno měsíc po mnichovské dohodě a odstoupení pohraničí, dva měsíce před smrtí.

Vznik Československa **a** **cesta do Evropy** **slovem i obrazem**

1918 - 2008

Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

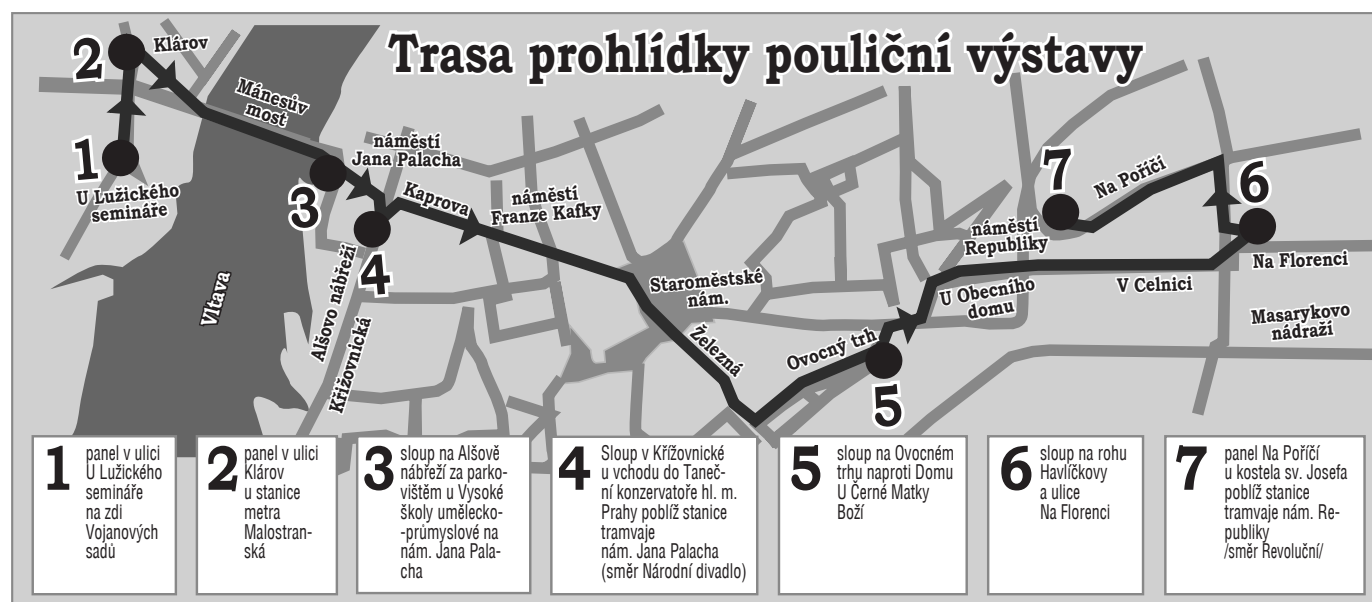

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1

Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

1938 - 1948

5. říjen 1938 – Prezident Beneš odstupuje z úřadu a později odlétá do britského exilu, začíná druhá republika.

6. říjen 1938 – Na Slovensku se politické strany s výjimkou sociálních demokratů a komunistů staví za hlinkovce a jejich autonomistický tlak.

5. listopad 1938 – V již německém Liberci je formálně rozpuštěna Sudetoněmecká strana, splývá s nacistickou NSDAP. Týž den je v Praze evidováno 6860 Židů, kteří z Říšské župy Sudety uprchli. Vědí proč. O čtyři dny později propuká i v Sudetech nacistický pogrom zvaný křišťálová noc.

10. listopad 1938 – Národní shromáždění schvaluje změnu silničního provozu z levostranného na pravostranný. Uskuteční se až po

německé okupaci, což vyvolává dojem, že ji iniciovali nacisté.

11. listopad 1938 – Druhá republika posiluje národní soudržnost a omezuje levicovou i pravicovou avantgardu – zakazuje veřejné promítání filmů Bílá nemoc, Baltičti námořníci, Golem, Svět, kde se žebra a dalších, zastavuje činnost fašistické organizace Vlajka.

30. listopad 1938 – Československým prezidentem zvolen Emil Hácha.

15. prosinec 1938 – Národní shromáždění přijímá zmocňovací zákon, který na dva roky dovoluje kabinetu vládnout pomocí dekretů a měnit ústavu. Parlamentní demokracie končí.

14. březen 1939 – Slovenský sněm v Bratislavě vyhláší samostatný slovenský stát.

Čeští uprchlíci opouštějí Sudety, říjen 1938.

15. březen 1939 – Německo okupuje zbytek Československa a ukončuje druhou republiku. O den později Adolf Hitler v Praze vydává výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.

21. březen – Prezident Hácha rozpouští Národní shromáždění, ale zároveň již vzniká domácí odboj: Obrana národa, Politické ústřední, Petiční výbor Věrní zůstaneme a komunistické síť.

21. červen 1939 – Říšský protektor Konstantin von Neurath vydává nařízení o židovském majetku, začíná tzv. arizace – vyvlastnění jako první etapa holocaustu českého židovstva.

17. listopad 1939 – Nacistická razie proti českým vysokým školám jako odplata za demonstrace doprovázející pohřeb studenta Opletala zastřeleného při průvodu k 28. říjnu.

21. červenec 1940 – Britská vláda uznává Benešovu exilovou vládu.

27. září 1941 – Jako zastupující říšský protektor přijíždí do Prahy Reinhard Heydrich, začíná první heydrichiáda, represe vůči odboji (m.j. zatčen předseda vlády generál Eliáš).

16. říjen 1941 – Z Prahy odjíždí první transport Židů, do Lodže.

27. květen 1942 – Parašutisté Kubiš a Gabčík na rozkaz prezidenta republiky popraví zastupujícího říšského protektora, začíná druhá heydrichiáda, jejímž symbolem je 10. června vyhlazení vsi Lidice.

8. březen 1944 – Zplynování 3792 Židů z tzv. rodinného tábora v Osvětimi představuje největší hromadnou vraždu československých občanů v historii.

29. srpen 1944 – V Banské Bystrici začíná Slovenské národní povstání.

4. duben 1945 – V osvobozených Košicích prezident Beneš jmenuje vládu Národní fronty v čele se sociálním demokratem Zdeňkem Fierlingerem. Začíná třetí republika, jejíž omezení občanských a politických svobod (povolení pouze některých politických stran) připomíná republiku druhou, ale tyto stíny jsou zakryty euforií z vítězství.

9. květen 1945 – Sovětská armáda potlačuje v Praze poslední německý odpor a má pod kontrolou drtivou většinu Čech a Moravy.

16. květen 1945 – Prezident Beneš přilétá do Prahy.

19. květen 1945 – Vydány zásadní dokumenty s platností zákona, dekrety prezidenta republiky konfiskující majetek „Němců, Maďarů, jakož i zrádců a kolaborantů“.

25. říjen 1945 – Prezidentské dekrety umožní těsně před tím, než 28. října začne opět fungovat parlament, největší znárodnění v české historii, srovnatelné s pobělohorskými konfiskacemi.

26. květen 1946 – První poválečné volby, ale již v režii Národní fronty. I když komunisté získají v Česku 40% a na Slovensku jen 30%, vládu a její Budovatelský program mají pevně v rukou.

10. červenec 1947 – Gottwaldova vláda bez odporu ministra zahraničí Jana Masaryka odmítá americkou nabídku účasti na Marshallově plánu, čímž Praha stvrzuje svou podřízenost Moskvě.

25. únor 1948 – Prezident Beneš přijímá demisi nekomunistických ministrů, čímž dává K. Gottwaldovi volnou cestu k totalitní vládě. Končí třetí republika.

MNICHOVSKÁ DOHODA

Německo, Spojené království, Francie a Itálie se shodly se zřetelem k dohodě, již bylo v podstatě dosaženo o odstoupení sudetoněmeckého území, na těchto podmínkách a způsobech tohoto odstoupení a na opatřeních, jež třeba proto učinit, a prohlašují, že podle této dohody je každý jednotlivě odpověden za kroky, které je třeba učinit, aby bylo zajištěno její provedení.

§ 1

Vyklizování započne 1. října.

§ 2

Spojené království, Francie a Itálie se shodují v tom, že vyklizení bude provedeno do 10. října, a to bez ničení jakýchkoli existujících zařízení, a že československá vláda je odpovědna za to, že vyklizení bude provedeno bez poškození uvedených zařízení.

§ 3

Podmínky vyklizení podrobně určí mezinárodní výbor, složený ze zástupců Německa, Spojeného království, France, Itálie a Československa.

(...)

§ 7

Zavede se opční právo pro přesídlení do odstoupených území a pro vystěhování z nich. Opce musí být provedena během šesti měsíců ode dne uzavření této dohody. Německo-československý výbor určí podrobnosti opce, uváží způsob, jak usnadnit výměnu obyvatelstva, a vyjasní základní otázky, které z této výměny vzniknou.

§ 8

Československá vláda propustí ve lhůtě čtyř týdnů ode dne uzavření této dohody sudetské Němce, kteří si toto propuštění přejí, ze svých vojenských a policejních jednotek. V téže lhůtě propustí československá vláda sudetoněmecké vězně, kteří si odpykávají tresty odnětí svobody za politické trestné činy.

Mnichov 29. září 1938

podepsáni

Adolf Hitler, Édouard Daladier,
Benito Mussolini, Neville Chamberlain

ODCHOD

Když se šplhám po schůdcích do svého oddělení, vyjde z vagonu chlapec, jakási odrůda skauta. Na paži má hakenkrajclerskou pásku. Ti si zas hrají na inspektory, pomyslel jsem si. Hákových křížů jsem viděl minulé neděle v české Praze dost a dost. Neviděl jsem v tom nic zvláštního.

Usadil jsem se v oddělení a zadíval jsem se oknem do nádražní haly. Deset kroků ode mne stál hakenkrajclerský voják v plné válečné výzbroji, přilbu na hlavě, pušku s bodákem u nohy. Kupodivu, ani to mi nepřipadalo nijak katastrofální. Ani ve snu mě nenapadlo, že Ostrava anebo aspoň nádraží je už v rukou německé armády. – Voják stál a nehýbal se. Jako socha římského legionáře, v podstatě velmi hezká. Mladé, energické, napjaté rysy ve tváři připomínaly bojovníky Julia Caesara v Galii nebo bojovníky na trajanských sloupech.

V nádražní hale, podél kolejí – všude skupiny podobných ozbrojenců. Ani v té chvíli jsem si ještě neuvědomoval vážnost situace.

Je těžko vysvětlit, proč ten proud nevzbudil ve mně hrůzu. Snad to bylo proto, že jsem byl tak unavený a zasněně rozespalý – snad proto, že ten mladý voják kousek ode mne byl takový pěkný lidský exemplář. Je to má stará chyba: krása v každé podobě mě vždycky okouzlovala a nejednou v životě mě přivedla na pokraj záhuby.

Z mého okouzlení mě probudili čeští celníci. Spěšně prošli vlakem a vůbec nic neprohlíželi. V Praze jsme museli celé týdny zaznamenávat do nesmírně důkladných seznamů

každou majetkovou maličkost, kterou jsme chtěli vzít s sebou. Teď si celní úředníci ničeho nevšimli. „Dál, dál,“ volali a na nikoho a na nic se ani nepodívali. I tato neobvyklá úřední liberálnost nemalou měrou přispěla k naší záchraně. Za několik minut se vlak syčivě rozjel, po několika dalších minutách opustil české, teď už Němci obsazené území, a uháněl svobodným Polskem. Neuvědomovali jsme si, že teprve teď jsme v bezpečí, protože Moravská Ostrava byla tenkrát opravdu už začleněna do Říše. Vojáci jen neměli dosud „pohov“. Stáli v „pozoru“, jako ten můj římský legionář. Ještě nezasáhli – a také této drobné okolnosti vděčím za to, že dnes, po dvaceti letech, sedím zde a píši tyhle řádky.

Max Brod, *Život plný bojů.*

Poslední vlak do Polska s uprchlíky před nacisty odjížděl z Prahy 14. března 1939, když projížděl Ostravou, byla již obsazena, takže cestující skutečně „slezli hrobníkovi z lopaty“.

PRAHA, RÁNO 15. BŘEZNA 1939

V jednom voze pouliční dráhy udála se jiná věc: český mladík s nějakou páskou na rukávě měl mnoho řeči: co jako teď uděláme a komu teď napráskáme a jak to jako teď skoncujeme a jak teď se světem zatočíme. Mimo tu pásku na rukávě měl také odznak hákového kříže na klopě kabátu. A když už ty řeči zapadaly do velkého ticha celého vozu, vstal najednou německý důstojník, který seděl v koutě, a přistoupil k chlapci, oslovuje ho česky: „Vy jste Čech?“ Chlapec se nakohoutil a náramně sebevědomě řekl: „Ano, já jsem Čech.“ A tu mu ten důstojník vyndal odznak hákového kříže z kabátu a řekl velmi klidně a velmi důrazně: „Pak nemáte právo nosit něco podobného.“

Mluvila jsem později s Němcem, samozřejmě s národním socialistou. Mluvil velmi dlouho a velmi uvážlivě o postavení Čechů a o výhodách, kterých podle jeho mínění se nám dostalo, i o nevýhodách, které sám nahlížel. To celkem není zajímavé, protože jsou všechny věci

dnes ve zrodu a i dobře informovaní lidé nemohou říci více než pouhé mínění. Zajímavé je však jeho mínění o Česích. Ptal se mne skoro plaše: Jak mi vysvětlíte, že k nám chodí taková spousta Čechů a zdraví Heil Hitler?

Milena Jesenská, Přítomnost, 22. března 1939.

Běžný život v protektorátu – daleko od frontových bojů, ale s trvalým mementem genocidy.

TŘI KRÁLOVÉ

Sebevražda je osud těch nejlepších mužů českého odboje, 21. března 1942 je řada na Morávkovi... Před pouhými třemi měsíci se ještě Morávek prostřílel z bytu v Karlově ulici, za rozbřesku ho tam obklíčilo osm mužů... V parčíku za Hradčanami na konci března je to jiné, tady ho gestapáci poznali a mají ho tu v šachu na volném prostranství, Morávek ještě stačí vystřelit jako první, to byla vždycky zásadní výhoda, jenomže tentokrát to jenom odstartuje kanonádu, je jich na něj moc, rozprchli se a šijí po něm ze všech stran...

Morávkovi se řine krev z devíti průstřelů, už dlouho ví, že to takhle nakonec muselo dopadnout, že se s ním jednou Praha propadne do černé díry, teď to ještě musí pořádně ukončit, naposledy zvedne pistoli, najednou je strašně těžká, ale na těch devět kulek, co už má v sobě, se nemůže spolehnout, jsou většinou v nohách a smrt se v poslední době chová, jako by byla Němka, na tuhle poslední noc si musí

**štábní kapitán
Václav Morávek**

vzít užívání, jenom má sucho v ústech, rád by tu medicínu něčím zapil, no tak to zapiju olovem, strčí si hlaveň pistole do pusy, rozkousne kyanidovou kapsli a zároveň zmáčkne spoušť, jsou to závody, tak kdo s koho, olovo anebo kyanid?

Jan Novák, Zatím dobrý.
Václav Morávek byl po Josefu Balabánovi a Josefu Mašínovi posledním dopadeným členem odbojové skupiny zvané Tři králové.

STÁL TEN ČIN ZA OBĚTI HEYDRICHIÁDY?

Rotmistři Jozef Gabčík a Jan Kubiš.

Druhá heydrichiáda stála národ oběti nesmírné: na tisíce mrtvých a peklo hrůz. A již tehdy byla kladena otázka: Stál vykonaný čin za ty oběti? Tehdy ji u nás kladli lidé zvláštního druhu: Co jsme jich tenkrát vyslechli, těch bdělých strážců a znalců národního zájmu, kteří se dívali, radili, „zbytečné oběti“ kárali, odmítali riskovat to nejmenší a riskovali vskutku méně než Emanuel Moravec (– neboť ten riskoval vlastně život –) a jejichž tenorek zněl koneckonců v to, že oběti jsou vlastně svedenými hlupáky, šálenými londýnským nebo moskevským rozhlasem, ovcemi, nastrkujícími hrdla pod německý nůž. Nu, ovcí bylo mezi oběti málo, násilím

nucen nebo lstí lákán nebyl k odbojové práci nikdy nikdo, stačilo se k ní nehlásit, a živůtek a jměníčko zůstaly v bezpečí...

Dnes bývá otázka po smyslu, účelnosti a užitečnosti likvidace protektora Heydricha někdy kladena znovu, a lze si namáhat chvíli hlavu tím, neptají-li se to lidé téhož druhu jako poprvé. Pravidelně bývá kladena s tím náznakem, jako by rozkaz daný Londýnem a domácím odbojem splněný byl jen výrazem jakési osobní chytrácké politiky lidí z Londýna, skutečných národních zájmů a domácího utrpení nedbajících. To je šalebné sestavení faktů.

BENEŠOVA ZÁRUKA NA VÝCHODĚ

V Benešově koncepci mělo „odčinění“ Mnichova naprostou prioritu až do doby, kdy byl Mnichov všemi odvolán a zlikvidován; ale i pak tahle posedlost prakticky až do konce ovlivňovala a zčásti přímo určovala prezidentovu politiku. V Benešově povaze nebyl příliš silný prvek odpouštění: měl sloní paměť pro ty, kdo mu skutečně nebo údajně ublížili, a tím spíš pak pro ty, kteří ho ponížili. A Mnichov – to bylo strašné ponížení; on sám si to vyřídí s těmi, kdo mu je způsobili.

Je pochopitelně nemožné prokázat vliv tohoto stavu mysli – nesporného – a psychologických pochodů s ním spojených na Benešovu válečnou a poválečnou politiku. Jedno je však

nepochybné: Beneš chtěl stůj co stůj dokázat těm, kdo ho v Mnichově tak hanebně opustili, tedy Anglii, Francii a také Beckovu Polsku, že tahle hrozná zkušenost se už opakovat nebude; záruka československé nezávislé státnosti už nikdy nebude spočívat výlučně na Západu; bude především, ne-li výlučně, zajištěna z Východu, tedy spojencem, který – jak Beneš později nesčíslněkrát zdůrazňoval – nás tehdy na podzim 1938 nejen nezradil, ale naopak byl vždy připraven a ochoten své spojenecké závazky splnit. Sovětský svaz – hlavní záruka naší bezpečnosti a naší budoucnosti v Evropě.

Pavel Tigrid, *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu.*

Edvard Beneš v Moskvě, 12. prosinec 1943.

TI, CO PŘEŽILI ZKÁZU

Privykal jsem pohledu na začarované osady, podobné spíše smutečním shromaždištím bloudících duší

než sídlištím živých tvorů, i na opuštěná a zaplevelená pole, po kterých nepoletovaly ani vrány, a každý můj krok vyvolával ozvěnu, vybízející k ustavičné modlitbě za zemřelé, nebo připomínající nějakou nekonečnou a bolestnou litanii.

Nebylo mnoho zřícenin ani rozvalin, ale tím to bylo pochmurnější a zasmušilejší.

Pootevřené dveře, a za nimi mlčenlivá a děsivá tma. Květináče za okny, a v nich květiny až do hněda uschlé.

Místo záclon se tam houpaly pavučiny.

Ach ty pavučiny! Ty uměly strašit! Jistě i ti pavouci, kteří je tkali, uschli strachem. A byly tam vyvrácené ploty,

kůly bez přivázaných koz, boudy bez psů, stromy, se kterých nikdo neočesával ovoce, a pochmurně velkolepé háje kopřiv a různého býlí, kterým příroda nahrazovala lidský život, či spíše snad zahlazovala jeho stopy. Ale přece to ještě nebylo zcela beznadějně. Alespoň v dáli ještě mohl být pozorován kouř, vystupující z komína. A tu a tam ještě nebyly vyhlazeny stopy kol, ba i podkov a bot. Ještě

stále tu byli ti, kteří přežili zkázu.

Jaroslav Durych, *Boží duha.*

Ročník 1945.

17

Sbírka zákonů a nařízení STÁTU ČESKOSLOVENSKÉHO

Částka 7.

Vydána dne 23. června 1945.

OBSAH:

Cena: K 1.—.

12. Dekret presidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

12.

Dekret presidenta republiky ze dne 21. června 1945

o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

Vycházejí vstříc volání českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném uskutečnění nové pozemkové reformy a veden

(3) O tom, lze-li připustiti výjimku podle odstavce 2, rozhodne na návrh příslušné rolnické komise příslušný okresní národní výbor. Pochybné případy předloží okresní národní výbor zemskému národnímu výboru, který je se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministerstvem vnitra.

§ 2.

(1) Za osoby národnosti německé nebo maďarské jest považovati osoby, které při kterémkoliv občanském sčítání před rokem 1939 se přihlásily

STARÉ ZLATÉ ČASY

Hostinský si hladil šedivá, chlupatá prsa a vzpomínal: „Poslední velkej kšeft jsem měl v roce čtyřicet vosum. Přihlásil jsem se v popovickém pivovare na slet... Povídám: »Vždyť na ten nájem, to abych vytočil sto tupláků piva!« Ale předseda pivovaru řekl, že Tyršova myšlenka je tak hluboká, že vytočím ne sto, ale určitě čtyři sta tupláků piva. Tak jsme si podali ruce a přáli jsme si Sletu zdar!“

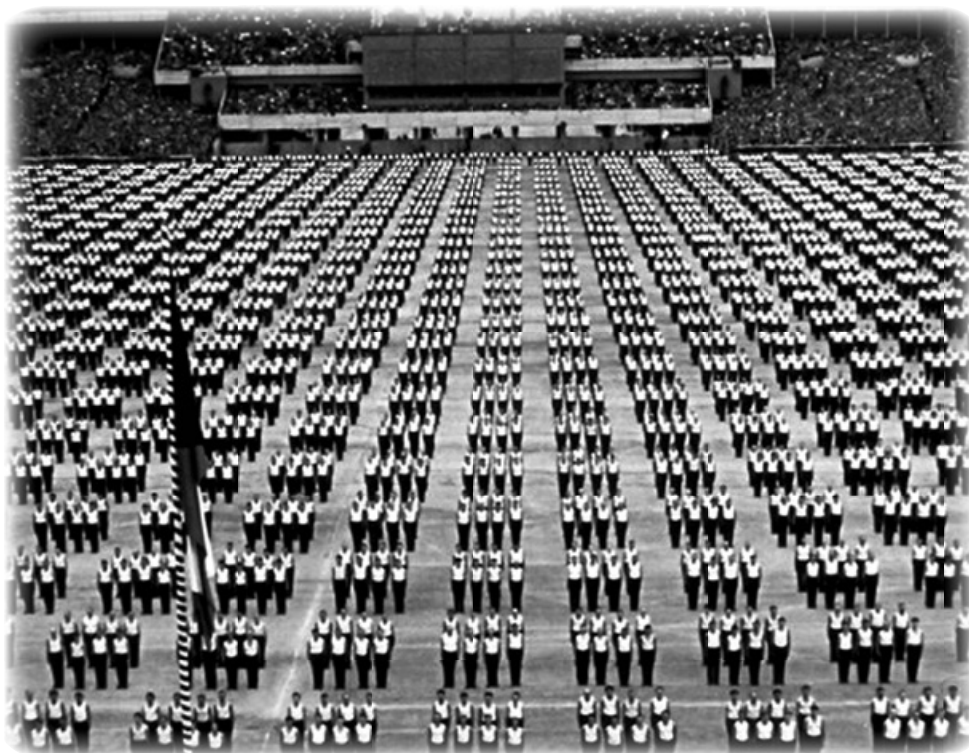
„Jenže... Sokoli byli, idea byla, pivo bylo, ale počasí tenkrát nebylo! Chladno! Zima!“ zesmutněl hostinský a otrásl se. „A tak čtvrtý den povídám: »Maminko, vytočili jsme jen čtyřicet hektolitrů piva, a to by mohlo ohrozit tu krásnou Tyršovu myšlenku. Dáme se do chlebičků...« Pinglové nosili ty chlebičky až tam dozadu, kde se řadili sokoli. Měli sedmdesát halířů na chlebičku a tak vydělávali pěkný prachy a ještě přitom posilovali tu krásnou myšlenku... Ani

jsem neměl čas to počítat. Jen jsem shrnul denní tržbu do ubrusu, zavázal a dal k tomu ceduličku s datem!“ Hostinský se opět převrátil naznak, hladil si moudré čelo a usmíval se.

„Skoro každý živnostník nadával tenkrát na slet, ale já jsem říkal: »To jste Češi? Styďte se!« Protože jsem byl vlastenec. A po sletě jsme tři dny jen počítali.“ Hostinský se vymrštil a vyvaloval oči ještě teď. „Zamkli jsme se, rozvazovali jeden ubrus po druhém, už jsem z toho počítání měl horečku, ale pořád jsem počítal, kór když po čtvrtém ubrusu jsem už věděl, že myšlenka Tyršova je ne krásná, ale báječná, poněvadž ty další ubrusy už byly pro mě. Vydělal jsem osm ubrusů...“

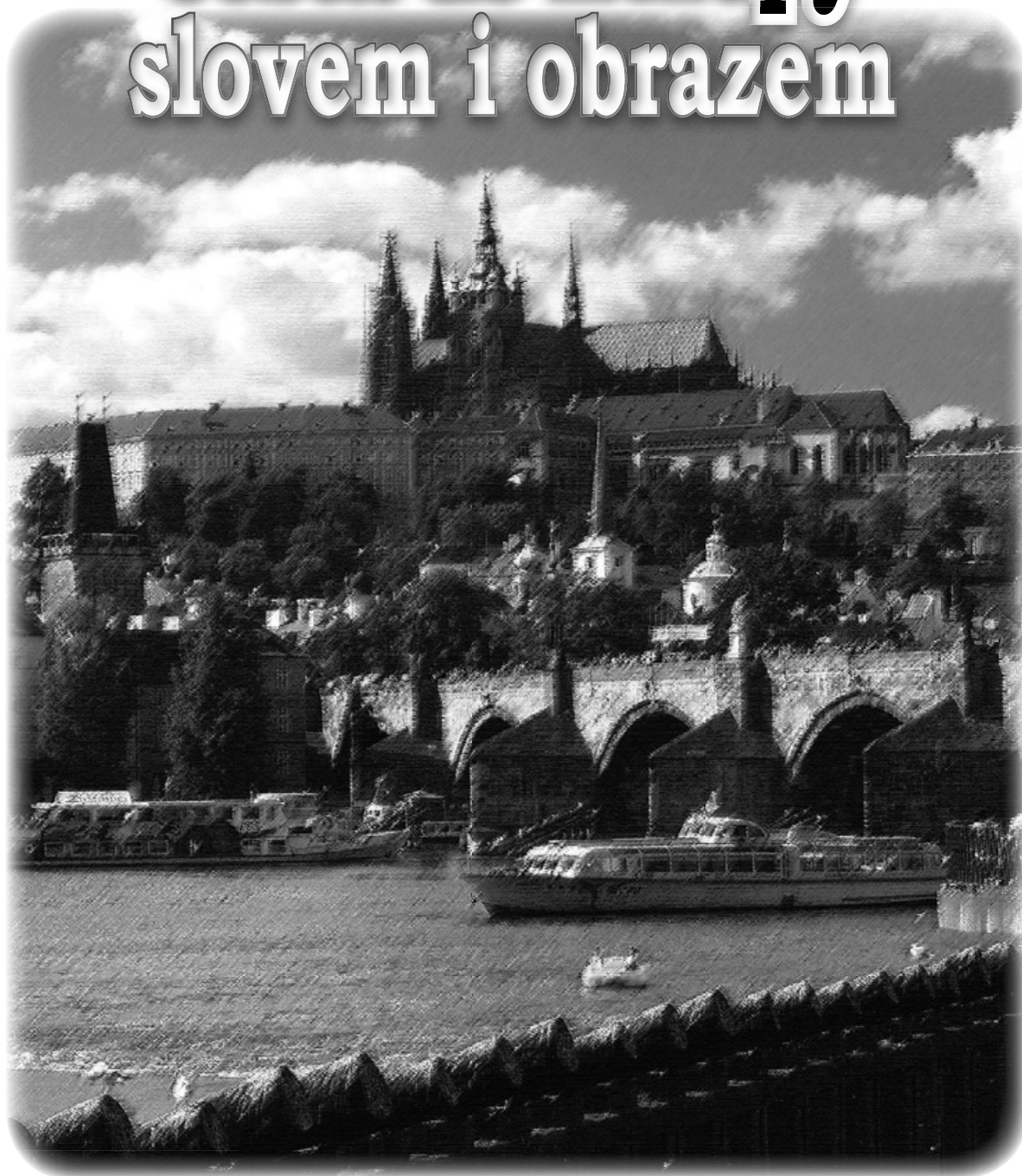
Bohumil Hrabal, *Konec starých časů*.

Sokolský slet v létě 1948 měl jako poslední vzepětí masarykovských tradic otrást komunistickou mocí – neotrásl ji i proto, že jen málokdo si připouštěl skutečnou povahu komunismu.

Strahov, červenec 1948.

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

1918 - 2008

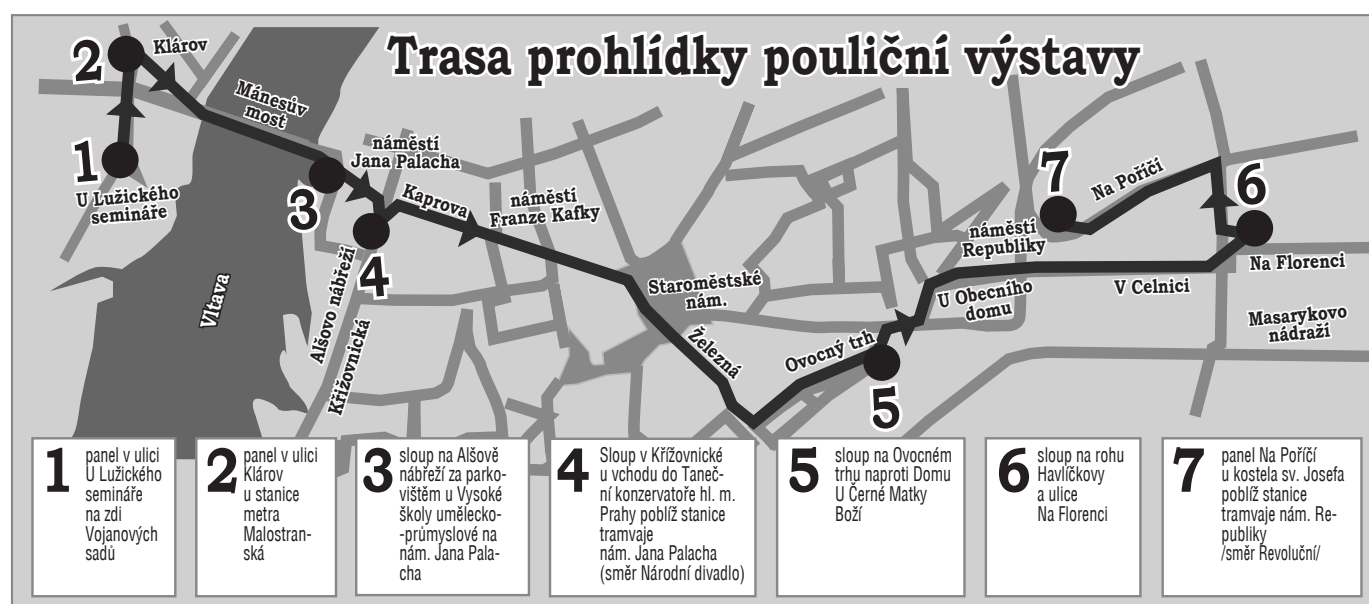
Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1
Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Taňa Hornáčkovi

1948 - 1989

25. únor 1948 – Prezident Beneš podepisuje návrh nové Gottwaldovy vlády (z 25 členů 13 komunistů). Začíná totalita, což doloží průvod Lidových milicí procházející Prahou.

6. březen 1948 – Začíná série opatření, vedoucích ke zglajchšaltování státu a společnosti: návrh na ustavení zvláštních soudů pro „boj s reakcí“, sjednocení tělovýchovy, vyvlastnění půdy nad 50 hektarů, zákon o jednotné škole, balík znárodnovacích zákonů.

10. březen 1948 – Ministr zahraničí Jan Masaryk nalezen mrtev pod oknem Černínského paláce.

16. duben 1948 – Národní shromáždění schvaluje volební zákon s jednotnou kandidátkou Národní fronty v době, kdy KSČ má sice většinu ve vládě, ale ne v parlamentu. Vláda jedné strany, získává parlamentní posvěcení.

30. květen 1948 – Ve volbách, prvních s jednotnou kandidátkou, získá Národní fronta 89,3 % mandátů. Totalita vykazuje demokratické posvěcení.

4. červenec 1948 – Rozjíždí se tzv. akce B, vystěhování tisíců rodin z Prahy a velkých měst. Cestu jí otevírá zákon umožňující zrušit nájemní smlouvy tam, kde „bydlí osoby státně nespolehlivé“.

21. červen 1949 – Popraven generál Heliodor Pika, po válce zástupce náčelníka generálního štábu. První velký politický proces.

13. duben 1950 – Začíná tzv. akce K, Lidové milice obsazují a likvidují kláštery, řeholníky a řeholnice internují.

27. červen 1950 – Milada Horáková a další tři odsouzení jsou oběšeni. Jde o první monstrproces podle sovětského vzoru, tedy podle scénáře a naučených výpovědí obžalovaných.

3. prosinec 1952 – Popraven Rudolf Slánský a dalších deset komunistů, členů „protistátního spikleneckého centra“. Revoluce začíná požírat své děti a komunisté popravovat komunisty.

14. březen 1953 – Po návratu ze Stalinova pohřbu v Moskvě umírá Klement Gottwald, čímž pomalu končí i éra československého stalinismu.

30. květen 1953 – Stát vyhláší měnovou reformu rušící přidělový systém, ale znehodnocující vklady – následují dělnické nepokoje hlavně v Plzni, první vystoupení proti režimu, který nasazuje armádu.

2. říjen 1953 – Ctirad a Josef Mašínové se po letech neúspěšného protikomunistického odboje prostrílejí v čele pětičlenné skupiny přes východní Německo do Západního Berlína.

1. květen 1955 – V Praze je odhalen největší Stalinův pomník na světě.

Jaro 1956 – Nesmělé postalinské tání: v dubnu II. sjezd československých spisovatelů s kritickými hlasy, v květnu studentský majáles za dozoru policie.

28. říjen 1956 – V Paříži vychází první číslo Svědectví, exilového časopisu Pavla Tigrida.

17. listopad 1960 – Na Pankráci je oběšen Vladivoj Tomek. Poslední politická poprava v Československu je vykonána v den, kdy parlament schvaluje novou ústavu a nový státní znak – lva s rudou pěticípou hvězdou.

27. květen 1963 – Začíná konference o Franzi Kafkovi v Libici, ideový start československého reformismu šedesátých let.

27. leden 1965 – KSČ přijímá návrhy reformátorů na cestě k plánovanému tržnímu hospodářství. Je to sice kvadratura kruhu, leč úředně otevírá dveře pražskému jaru.

18. červenec 1965 – Parlament schvaluje poslaneckou imunitu většinou 117:87 hlasů. Poprvé od „vítězného února“ nehlasuje jednomyslně.

31. říjen 1967 – Studenti ze strahovských kolejí vyjdou do pražských ulic na protest proti vypínání proudu a skandují „Chceme světlo“. Situace je zralá na změnu.

5. leden 1968 – Vedení KSČ ovládnou reformisté v čele s Alexandrem Dubčekem, začíná pražské jaro.

21. srpen 1968 – Československo obsazují armády Varšavské smlouvy, ale pražské jaro právě za prvního týdne invaze vrcholí spontánním vzdorem celé společnosti.

31. srpen 1968 – Vedení KSČ přijímá tzv. moskevské protokoly, jež (s čestnou výjimkou Františka Kriegela) podepsali čs. představitelé, pražské jaro končí a začíná normalizace.

16. leden 1969 – Na protest proti nastupující normalizaci se upálí student Jan Palach.

17. duben 1969 – Gustáv Husák nahrazuje v čele KSČ Dubčka, čímž normalizaci posvěcuje. Poslední naděje bere 21. srpen 1969, kdy demonstrace rozhánějí českoslovenští, ne sovětsí ozbrojenci. O den později parlament přijímá „pendrekový zákon“, tuto brutalitu legalizující.

Začátek sedmdesátých let

Po dokončení prověrek se 327 tisíc komunistů ocitá mimo rodnou stranu a 127 tisíc Čechoslováků mimo rodnou zemi v emigraci. Režim se soustředí na budování – otevírá dálnici (1971) a metro v Praze (1974).

21. září 1976 – Soud s hudebním undergroundem, lidmi kolem skupiny Plastic People, svádí dohromady široké opoziční zázemí. Režimu se už nedaří reprízovat monstrproces ve stylu 50. let.

1. leden 1977 – Publikace základního prohlášení Charty 77 znamená první narušení společenské smlouvy normalizátorů: slušná životní úroveň za „život ve lži“.

2. březen 1978 – Československo má jako třetí stát svého kosmonauta. Let Vladimíra Remka dokládá, jak Moskva honoruje vazalské režimy.

Říjen 1984 – Mnozí disidenti jsou ve vězení, přesto Charta 77 zažívá hvězdnou hodinu: její signatář Jaroslav Seifert získává Nobelovu cenu. Režim k ocenění mlčí. Ticho se opakuje i o dva roky později, když hvězda světového tenisu Martina Navrátilová hraje na pražské Štvanici – za USA.

21. srpen 1988 – K výročí sovětské invaze zažívá Praha první velkou demonstraci od začátku normalizace.

Leden 1989 – Po tzv. palachiádě, protestech ke dvacátému výročí upálení Jana Palacha, se opoziční aktivity šíří i mimo dosavadní dissent a režim začíná ztrácet kontrolu.

17. listopad 1989 – Brutální policejní zákrok proti demonstrujícím studentům je kapkou, která přeplnila džbán. Končí normalizace a začíná sametová revoluce.

MOJI NEJMILEJŠÍ, JEŠTĚ NĚKOLIK SLOV

...Všechno se mi v posledních chvílích zdá jako neskutečné, a přeci počítám už jen minuty. Není to tak zlé – jen o Vás teď jde, ne už o mne. Buďte silní! Mám Vás tolik ráda a taková láska se přece nemůže

ztratit,
rozplynout.
Nic se na
světě neztrácí,
všechno nějak
vrůstá dál
a ožívá znovu.

– Jděte vždy
jen s tím,
co je blízko
životu. Držte
se jeden
s druhým
a opírejte se
navzájem!

Znovu opakuji: ten nový, blížící se život mne ohromně vyrovnal. – Mám už dohráno opona se spouští, ale už se zase nový kus začíná. Ať je v něm však jen slavný a vítězný hrdina – žádná už tragédie! Mám Vás tolik, tolik ráda. Líbám Vás a tisknu. Jsem v myslí a modlitbách jen a jen u Vás. Hrála jsem to snad špatně, ale myslela jsem to poctivě. To mi můžete věřit. Jsem pokorná a odevzdaná do vůle Boží – tuto zkoušku mi určil a já jí procházím s jediným přáním: abych splnila zákony Boží a zachovala své čestné lidské jméno. Neplačte – neteskněte moc – je

mi to takhle lepší než pozvolna
umírat. Dlouhou nesvobodu
už by mé srdce nevydrželo.

Takto se rozletím zase do polí a luk,
strání a k rybníkům, na hory i v nížiny.
Budu zase nespoutaná, a ten klid a mír.
Dejte mi ho – bylo toho tolik, co bylo
nutno překonávat – chci už jít. Nebraňte

mi svým
nářkem.
Musíte teď
žít také za
mne. Líbám
Vás, líbám.
S Bohem –
vrátím se
ve Vašem
synovi nebo
dceři. Už se
zase vidím
nově na
světě. Bůh
Vás posilni
a teď abyste

dobře to dítě postavili do světa. Janičko,
miláčku, dceruško. Věro, sestřičko
má, Pepičku, táto můj, babinko,
holčičky Věro, Aničko, Božko a Ty
můj zatoulaný, drahý, jediný, krásný
muži. Cítím; stojíte tu se mnou. Teď
ještě pevný ruky stisk. – Ptáci už se
probouzejí – začíná svítat. Jdu s hlavou
vztyčenou – musí se umět i prohrát.
To není hanba. I nepřítel nepozbyde
úcty, je-li pravdivý a čestný. V boji se
padá, a co je jiného život než boj. Buďte
zdrávi!

Jsem jen a jen Vaše Milada

Milada Horáková,

z posledního dopisu rodině před popravou,
Praha, věznice Pankrác, 27. června 1950.

MAŠÍNOVÉ BEZE JMÉNA

Dne 17. června 1953 vypuknou ve východním Berlíně demonstrace, dělníci v ulicích požadují právo na stávku a svobodu projevu... Mašínové poslouchají každý večer Svobodnou Evropu, tohle by klidně mohl být začátek komunistického konce, Stalin je po smrti, Rudá armáda vraždí lidi v berlínských ulicích, třeba už to Američany konečně rozhoupe. Bratři sní o tom, že se stanou rozbuškou, která zapálí studenou válku, chystají několik operací, jenže StB měla už pět let na to, aby přitáhla v Československu opratě, teď budou rádi, když jim z pěti naplánovaných akcí vyjde alespoň jedna.

Josef Mašín

Ctirad Mašín

Skupina beze jména mapuje terén v kolínské naftové rafinerii, plánuje vyhodit do povětří poděbradský sekretariát komunistické strany, probírá možnost atentátu na ministra obrany, doktora Alexeje Čepičku, který se s oblibou zoceluje v baru ozdravovny Moskva v Karlových Varech, kde má skupina beze jména pár bystrých očí, ale Radek by ze všeho nejraději vyhodil do povětří zvláštní vlak z Jáchymova do Čierné nad Tisou, který jezdí jenom v noci a jenom jednou za měsíc.

Jan Novák, Zatím dobrý.

DOPIS JANA PALACHA

Vzhledem k tomu, že se naše národy octly na pokraji beznaděje, rozhodli jsme se vyjádřit svůj protest a probudit lid této země následujícím způsobem:

Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni se dát pro naši věc upálit.

Já jsem měl tu čest vylosovat si jednotku, a tak jsem získal právo napsat první dopis a nastoupit co by první pochodeň.

Naše požadavky jsou:

1) okamžité zrušení cenzury

2) zákaz rozšiřování „Zpráv“

Jestliže naše požadavky nebudou splněny do pěti dnů, tj. do 21. ledna 1969, a nevystoupí-li lid s dostatečnou podporou (tj. časově neomezenou stávkou), vzplanou nové pochodně.

Pochodeň č. 1

P.S.: Vzpomeňte na srpen. V mezinárodní politice se otevřel prostor pro ČSSR. Využijme jej.

Záběr situace před pražským rozhlase 21. srpna 1968 v 10,35 min. Z budovy se ještě vysílalo.

PROČ? ПОЧЕМУ?

SVĚT V OBRAZECH

21. srpna 1968

Ve chvílích, kdy Prahu okupovaly sovětské tanky, kdy sovětská armáda internovala prezidenta republiky, řádně volené ústavní činitele, členy vlády, čelné funkcionáře představenstva ÚV KSČ i Národní fronty, kdy vojska pěti armád začala obracet vnitřek československo-sovětské přátelství, kdy byla věrolovně porušena Varšavská smlouva, kdy jednostranně byly porušeny výsledky porad v Cierne a ujednání v Bratislavě připravujeme tento dokument doby. Desítky našich bezbranných lidí byly už zabity a postřeleny, začalo zatýkání čestných osob, ničí se majetek českého a slovenského národa. Náš odpor proti násilí však nikdy neustane! Chceme, aby to byl odpor klidu, rozvahy a duševní vyspělosti, který je našim národům vlastní a s nímž má své historické zkušenosti.

HLAVNĚ ABY NEZMIZELA RADOST

Na počátku sedmdesátých let dochází v Praze k drastickým opatřením, jimiž establishment prakticky likviduje rockovou hudbu jako hnutí. Je zakazován anglicky zpívaný repertoár, jsou měněny anglické názvy skupin...

Jakmile položí ďábel (který dnes mluví ústy establishmentu) první podmínku, přistřihněte si vlasy, jenom tak trochu, a budete moci hrát, je třeba říci ne. Jakmile ďábel (který dnes mluví ústy establishmentu) řekne – změňte si název a budete moci hrát dál to, co

hrajete, je třeba říci – ne, nebudeme tedy hrát.

A přitom – vždyť to ani takto nestojí. Není v moci establishmentu zabránit hrát těm, kteří se zřekli všech výhod, které plynou z pozice profesionálního hudebníka. Establishment může přiskřípnout jenom toho, kdo se chce mít lépe než druzí.

Ivan Martin Jirous, *Zpráva o třetím českém hudebním obrození, 1975.*

Procházka na mostě aneb Underground, lidé kolem kapely Plastic People, v době, kdy už hrozil kriminál. Foto Ondřej Němec.

28. ŘÍJEN 1989

Dostal jsem se do obklíčení u hotelu Evropa, kde pohotovostní pluk v bílých helmách uzavřel asi dvě stovky lidí. Lidi na okrajích byli bití a postupně odvlékáni do připravených policejních autobusů. Prostor ovládly strach a panika. Někteří lidé ve snaze uniknout se propadli do výloh obchodů, bylo tam několik pořezaných a nebyla to vůbec příjemná situace...

Minuli jsme přistavený policejní autobus, prošli jsme středem Václaváku, kde se procházely všelijaké policejní šarže a ostošest mluvily do vysílaček, dostali jsme se přes další policejní kordon na druhou stranu do Vodičkovy ulice a ocitli se znovu mezi svými. Dva fízlové se tam zrovna snažili zatknout jednoho vzpouzejícího se demonstranta a v zápalu boje se dostali do hloubi demonstrujících –

příliš daleko od ochrany policejních těžkooděnců, a to jim neprošlo. Začal jsem křičet, ať ho ty svině nechají být, vmžiku byl kolem nás chumel lidí, fízlové byli bití jako žito a kopanci zahrnání zpět, zatímco jejich oběť byla poslána na druhou stranu a ztratila se v davu.

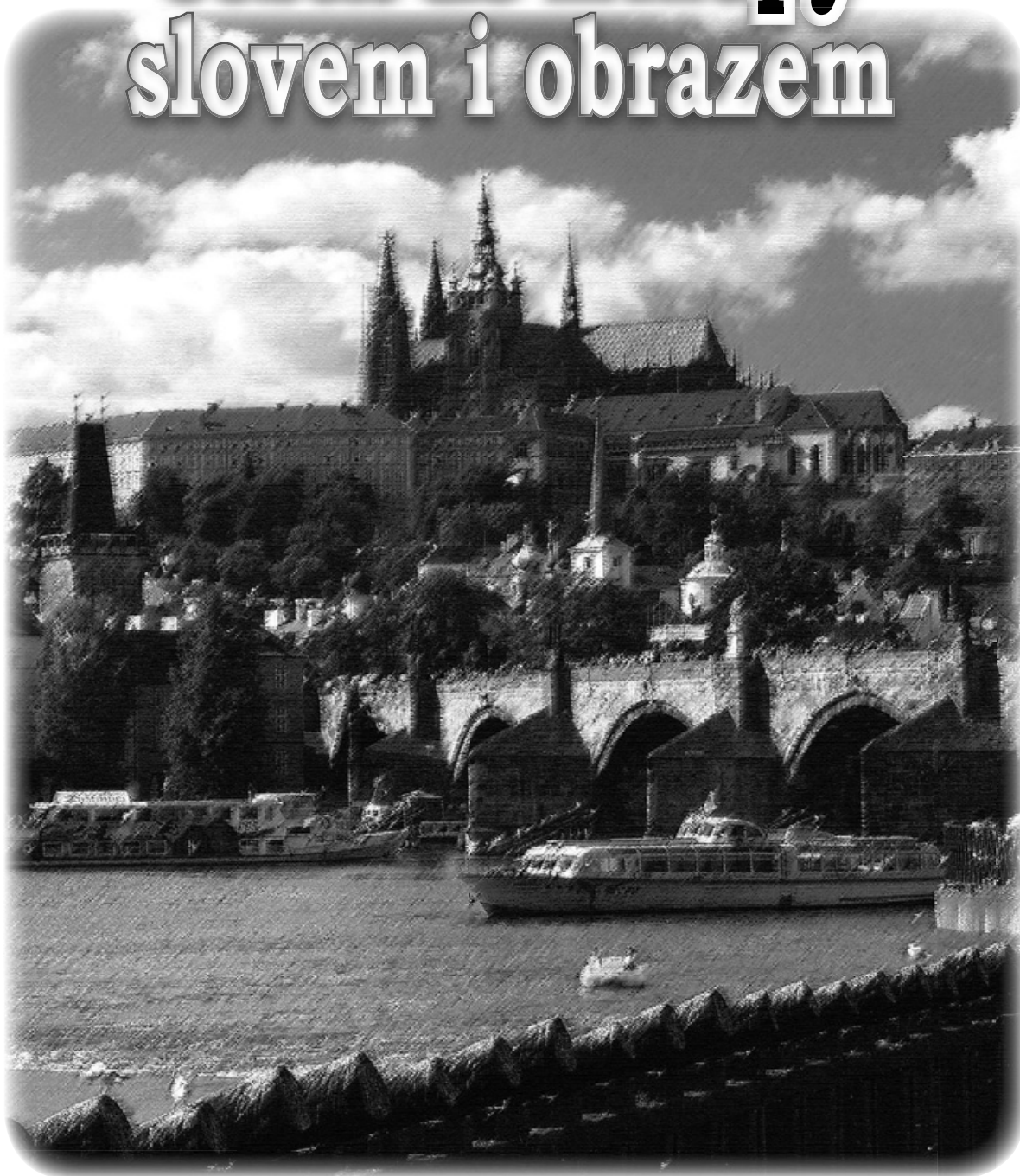
Solidarita a souhra demonstrujících byla demonstraci od demonstrace lepší. Lidé se rychle učili, jak se mohou proti fízlům bránit, zachránit druhé, a přitom neohrozit sami sebe. Oblast mimo dosah zásahových jednotek, které postupovaly na rozkaz a ve skupině a jejich slabina byla v těžkopádnosti, měli demonstranti čím dál více pod kontrolou. Pokud se tam tajní vydali lovit, byli v permanentním ohrožení.

Petr Placák, Fízl.

Staroměstské náměstí, 28. říjen 1988 – věci se už daly do pohybu.
Foto archiv Libri prohibiti.

Vznik Československa **a** **cesta do Evropy** **slovem i obrazem**

1918 - 2008

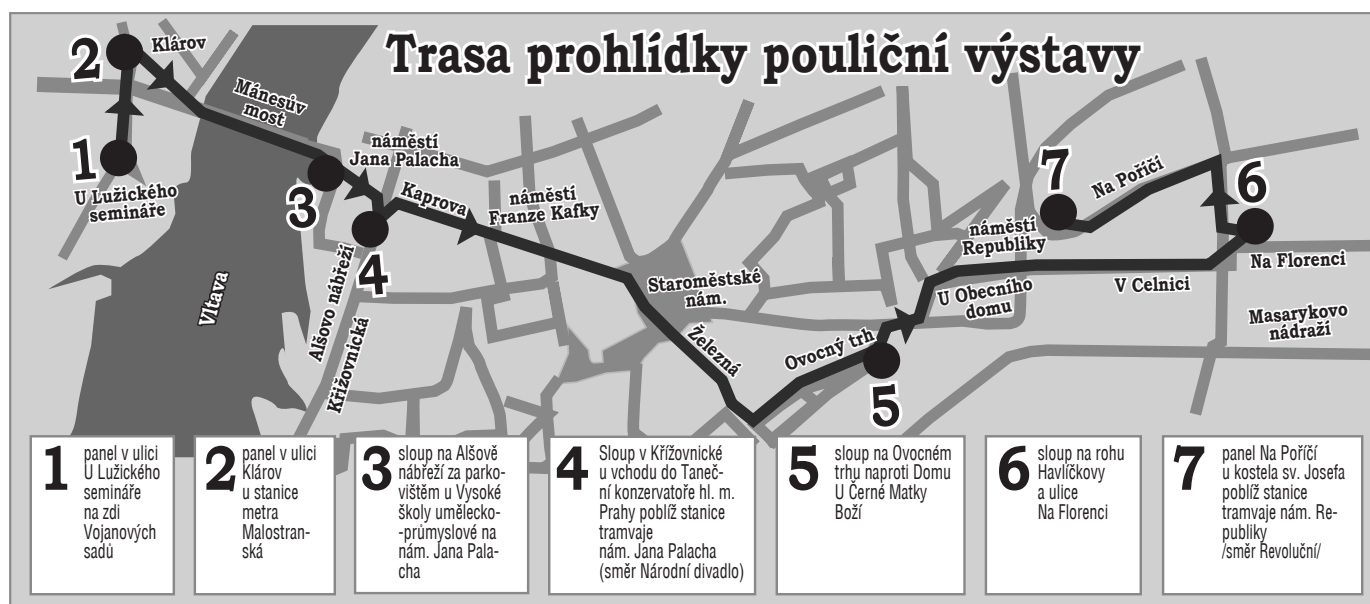
Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1
Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

1989 - 2008

18. listopad 1989 – Zatímco panuje nejasno v otázce možných obětí policejního zásahu na Národní třídě, studenti vyhlašují stávku a ze solidarity se k nim připojují divadla. Ětos „sametové revoluce“ je tedy nesen disidenty, studenty a divadelníky. Dokládá to vznik Občanského fóra 19. listopadu v Laterně magice.

27. listopad 1989 – Po generální stávce je jasné, že komunistickému režimu odzvonilo – vzdal se myšlenky na silový zásah a vyjednává s opozicí.

29. listopad 1989 – Parlament ruší ústavní článek o vedoucí úloze KSČ, čímž formálně končí totalita.

10. prosinec 1989 – Vzniká „vláda národního porozumění“ Mariána Čalfa, poprvé od „vítězného února“ s menšinou komunistických ministrů. Přesto jejich role neodpovídá naladění ve společnosti.

29. prosinec 1989 – Václav Havel je zvolen československým prezidentem. Ačkoliv je volen poslanci disponujícími ještě komunistickým mandátem, zůstává ironií dějin, že nikdo z nich nehlasoval proti. Podobně jako v dubnu 1948 demokraticky zvolení poslanci sami odhlasovali totalitní jednotné kandidátky, tak v prosinci 1989 komunisty jmenovaní poslanci sami odhlasovali konec totality.

Začátek roku 1990 – Praha se stává točnou světa: 2. ledna jede Havel do Německa, 2. února přijímá v Praze dalajlamu, 9. února obnovuje diplomatické styky s Izraelem, 19. února jede oficiálně do USA, 21. dubna k nám poprvé v historii přijíždí papež.

Březen 1990 – Tzv. pomlčková válka ukazuje první zádrhele ve fungování federace. 29. března je název státu změněn na Česko-slovenská federativní republika, 20. dubna pak na Česká a Slovenská Federativní Republika.

8. červen 1990 – První zcela svobodné volby po více než půlstoletí přinášejí drtivé vítězství Občanskému fóru, jež má absolutní většinu v obou komorách federálního parlamentu. Přesto je 27. června premiérem „vlády národní obětí“ jmenován ještě nedávný komunista Marián Čalfa. I proto začínají v Občanském fóru sílit hlasy, které do jeho čela vynesou 13. října Václava Klause.

27. září 1990 – Je schválen zákon o malé privatizaci, první tahoun hospodářské transformace.

2. říjen 1990 – Federální shromáždění přijímá restituční zákon.

17. listopad 1990 – Do Prahy poprvé v historii přijíždí americký prezident. Návštěva George Bushe staršího právě na výročí „sametové revoluce“ posiluje image Československa.

1. leden 1991 – Deregulací cen začíná transformace, návrat ke kapitalismu.

23. únor 1991 – Občanské fórum se dělí na dva proudy. Zastánci „nepolitické politiky“ směřují k budoucímu Občanskému hnutí, zastánci klasické politiky k Občanské demokratické straně, která se ustavuje 20.-21. dubna.

21. červen 1991 – Československo opouští po 23 letech poslední sovětské jednotky a 1. července je v Praze rozpuštěna Varšavská smlouva.

1. říjen 1991 – Začíná velká privatizace, známá jako kuponová.

4. říjen 1991 – Federální parlament schvaluje lustrační zákon o způsobilosti pro stanovené funkce ve státní správě.

Červen 1992 – Po parlamentních volbách vzniká patová situace, když Václav Havel není zvolen prezidentem a Slovensko schvaluje deklaraci svrchovanosti – Havel abdikuje.

23. červenec 1992 – V Bratislavě se delegace ODS a HZDS dohodnou na ústavním zániku federace.

25. listopad 1992 – Federální shromáždění schvaluje zákon o zániku federace.

1. leden 1993 – Vznikají dva nové státy, Česko a Slovensko, s vládami Klause a Mečiara.

7. listopad 1994 – Česká a německá armáda absolvují první společné cvičení v historii, Praha už jasně míří do NATO.

8. září 1995 – Z Prahy začíná vysílat Radio Svobodná Evropa.

25. březen 1996 – Zprovozněn ropovod z bavorského Ingolstadtu do Kralup, Česko získává zdroj ropy nezávislý na Rusku.

26. duben 1996 – Je schválen Zákon o zpřístupnění svazků StB.

5. červenec 1997 – Stoleté povodně na Moravě (50 obětí).

30. listopad 1997 – Prezident Havel přijímá demisi vlády, končí éra premiéra Klause.

9. červenec 1998 – Vzniká tzv. opoziční smlouva mezi ČSSD a ODS, která na čtyři roky zajistí menšinovou vládu Miloše Zemana.

23. červenec 1998 – Ničivé povodně ve východních Čechách (7 obětí).

12. březen 1999 – Česko, spolu s Polskem a Maďarskem, vstupuje do NATO.

27. květen 2000 – Při vichřici padá památná Semtínská lípa.

12. srpen 2002 – Pětisetletou povodní v Praze vrcholí záplavy na značné části Čech.

18. listopad 2002 – V Praze se koná vrcholné setkání NATO.

28. únor 2003 – Poté, co Václav Havel ukončil svůj poslední prezidentský mandát, je hlavou státu zvolen Václav Klaus.

18. listopad 2003 – Oznámen objev historicky prvního českého dinosaura, učiněný u Mezholez na Kutnohorsku.

13. duben 2004 – Parlament přijímá zákon „Edvard Beneš se zasloužil o stát“.

1. květen 2004 – Česko, spolu s dalšími devíti státy, vstupuje do Evropské unie.

25. listopad 2005 – Slovácký verbuňk je prohlášen Mistrovským dílem ústního a nemateriálního dědictví lidstva UNESCO.

21. prosinec 2007 – Česko, spolu s osmi dalšími státy, vstupuje do Schengenského prostoru, čímž Češi získávají takovou míru volného překračování hranic, jakou měli za monarchie.

8. červenec 2008 – Ministři zahraničí Schwarzenberg a Riceová podepisují smlouvu o umístění amerického radaru v Brdech. Česko se zapojuje do projektu protiraketové obrany.

MILÍ SPOLUOBČANÉ,

čtyřicet let jste v tento den slyšeli z úst mých předchůdců v různých obměnách totéž: jak naše země vzkvétá, kolik dalších miliónů tun oceli jsme vyrobili, jak jsme všichni šťastni, jak věříme své vládě a jaké krásné perspektivy se před námi otevírají.

Předpokládám, že jste mne nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych vám i já lhal.

Naše země nevzkvétá. Velký tvůrčí a duchovní potenciál našich národů není smysluplně využit. Celá odvětví průmyslu vyrábějí věci, o které není zájem, zatímco toho, co potřebujeme, se nám nedostává.

Stát, který se nazývá státem dělníků, dělníky ponižuje a vykořisťuje. Naše zastaralé hospodářství plýtvá energií, které máme málo. Země, která mohla být kdysi hrdá na vzdělanost svého lidu, vydává na vzdělání tak málo, že je dnes na dvaasedmdesátém místě na světě. Zkazili jsme si půdu, řeky i lesy, jež nám naši předkové odkázali, a máme dnes nejhorší životní prostředí

v celé Evropě. Dospělí lidé u nás umírají dříve, než ve většině evropských zemí...

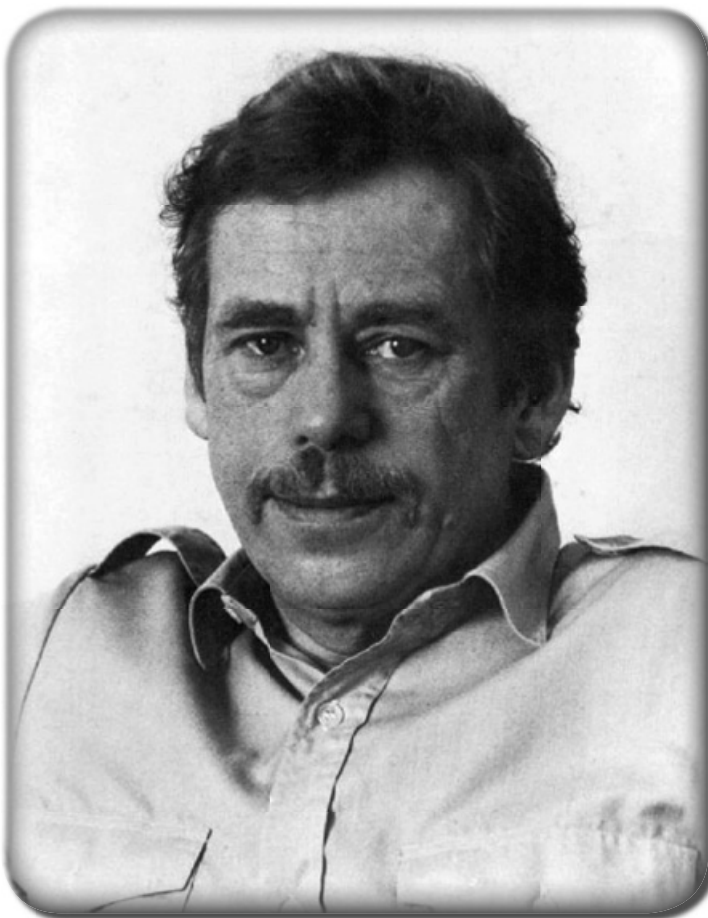
Ale to všechno není stále ještě to hlavní. Nejhorší je, že žijeme ve zkaženém mravním prostředí. Morálně jsme onemocněli, protože jsme si zvykli něco jiného říkat a něco jiného si

myslet. Naučili jsme se v nic nevěřit, nevímat si jeden druhého, starat se jen o sebe...

Proč o tom mluvím: bylo by velmi nerozumné chápat smutné dědictví posledních čtyřiceti let jako cosi cizího, co nám odkázal vzdálený příbuzný. Musíme toto dědictví naopak přijmout jako něco, čeho jsme se my sami na sobě dopustili.

Přijmeme-li to tak, pochopíme, že jen na nás všech je, abychom s tím něco udělali...

Uvědomíme-li si to, pak se nám okamžitě všechny hrůzy, které nová československá demokracie zdědila, přestanou jevit tak hrůzné. Uvědomíme-li si to, vrátí se do našich srdcí naděje.

Václav Havel,

první novoroční projev prezidenta, 1. leden 1990.

PRACHY NESMRDĚJ

Město se měnilo, staré rozbité zdi se strhávaly, rozpraskanou tajemnou mapu omítky přikryla reklama, chodníky dostaly nové dláždění, léta stojící plechové a dřevěné ohrady mizely přes noc. Zchátralých baráků se ujímali majitelé a zkoušeli je měnit na hotely, hostince, velkoobchody se sklem, cestovní kanceláře. Z přízemních bytů se na ulici prodávaly dřevěné hračky, párky, noviny, časopisy, perník i zlato, podle náтуры, daňový přiznání bylo k smíchu i těm zatrpklejším humoristům. Prachy nesmrděj, říkali si smraďoši a porcovali ulice a náměstíčka podle velikosti svých stánků. Na periferiích a v odlehlých čtvrtích vznikala nová centra okolo diskoték, malých obchodních domů, nových hospod...

Město shodilo tu bývalou tvář, tu pochmurnou a přísnou, tu masku hnijícího bolševismu, nasadilo jich

ted' tisíc. Některé byly naličenými veselými obličejí klaunů a komu by vadilo, že ti staří alkoholičtí cvoci z manéže páchnoucí pilinami a zvířecím trusem pod šminkou ukrývají sem tam neštovičku, jizvičku po bodnutíčku? Tyhle pestrobarevné šaškovské tlamy se šminkovaly pro bouřlivé mláďáčko, pro turistky z nejrůznějších zemí, pro první plaché polibky a letmé dotyky, pro první marihuanovou cigaretu v tajemném příšeří zahraničí opředěného legendami, pro umělčíky v romantickém oparu, za nehtama rez ze železný opony, za kterou je konečně! místo tankový parády už jen divadýlko Škrholů, pro syny a dcerky z dobrých rodin s těmi skvělými pasy, přijeli si zabláznit do východní Evropy, čekali zvěřinec a našli džungli, čekali džungli a našli sklad vyřazených kulís, hledali Ducha a dostal je Panák se zrcadlovým ksichtem...

Jáchym Topol, *Výlet k nádražní hale*, 1995.

Kresba Pavel Reisenauer, Respekt.

VLASTENECKÝ VEČÍREK

„Tys byl komunista, já antikomunista, ale hlavně že jsme vlastenci,“ říkal právě Mirek svému sousedovi. Měl už upito.

„Já na vlastenectví seru,“ odvětil soused. „To mělo cenu, když tady byli Rusáci. Kvůli těm kurvám člověk musel bejt vlastenec.“

„Jenže tys byl komunista,“ popouzel ho Mirek. „Komunisti to přece táhli s Rusákama. Aspoň teď bys měl bejt vlastenec!“

„Tenkrát se nám skrz partaj povedlo postavit sokolovnu, srovnat fotbalák

a opravit školu. To je vlastenectví! Tys jenom seděl v hospodě,“ bránil se soused.

Od stolu u okna vstal dobromyslný cvalík v červených montérkách, tanečním krokem přecházel výčep směrem k záchodu, natřásal se a prozpěvoval si: „župajdá, každá dá“. Mirek se hrdě narovnal, nakroutil knír a výbojně pohlédl na souseda.

„Já jsem v těch hospodách zpíval vlastenecký písňě!“ pravil.

Viktor Šlajchrt, *Suroviný laskominy*, 2000.

Kresba Pavel Reisenauer, Respekt.

SÁZKA NA KLAUSE

30. listopadu podal Václav Klaus demisi vlády.

Zatímco pro Kvida, jeho bratra i oba jeho rodiče byly tyto zprávy jakousi chabou satisfakcí (a dočasným vítězstvím zdravého rozumu, jak se vyjádřil Paco), pro dědečka Josefa představovaly doslova osobní katastrofu. Televizní záběry zjevně otřeseného premiéra mu způsobovaly takovou bolest, jako by se musel dívat na zraněného dostihového koně, na kterého předtím vsadil značné jmění. Úměrně s tím logicky vzrostla jeho averze ke Klausovým nepřátelům – vedle Miloše Zemana se objektem dědečkovy nenávisti stali především oba hlavní odpadlíci, Ivan Pilip a Jan Ruml.

„Vo co ti šlo, ty zrádče? Ty kravskej pasáku?!“ křičel na Jana Rumla, jakmile ho zahlédl na obrazovce. „Kdo nemaže, nejede! To je snad normální, ne?!“

„Není to normální, dědo,“ odvážil se mu Kvido oponovat, a to navzdory všem známým rizikům. „Normální je nelhat.“

„Myslíš, že vostatní strany nebraly?!“ volal dědeček a demonstrativně se chytil za srdce.

Únik do nemoci, napadlo okamžitě Kvida.

„To se vsaď, že braly!“

„To já nevím, dědo. Možná ano, možná ne,“ řekl Kvido smířlivě. „Ale o to tu přece nešlo.“

„Tak vo co tedy šlo?! Vo co jim tedy šlo?! No vo co?!“ zvyšoval dědeček hlas.

„O princip,“ vzdychl Kvido.

Předem věděl, že to má marné.

Michal Viewegh, *Báječná léta s Klausem.*

NENÍ MALÝCH ROLÍ

Kvidova matka brala své členství v Unii svobody nanejvýš svědomitě. Dobrovolně se přihlásila do okresního předvolebního štábu, s nímž pak celé jaro objížděla i ty nejzapadlejší vesničky a městečka na Kutnohorsku, aby novou stranu a její program představila co největšímu počtu možných voličů. Svým způsobem se tak po mnoha letech znovu vrátila na jeviště.

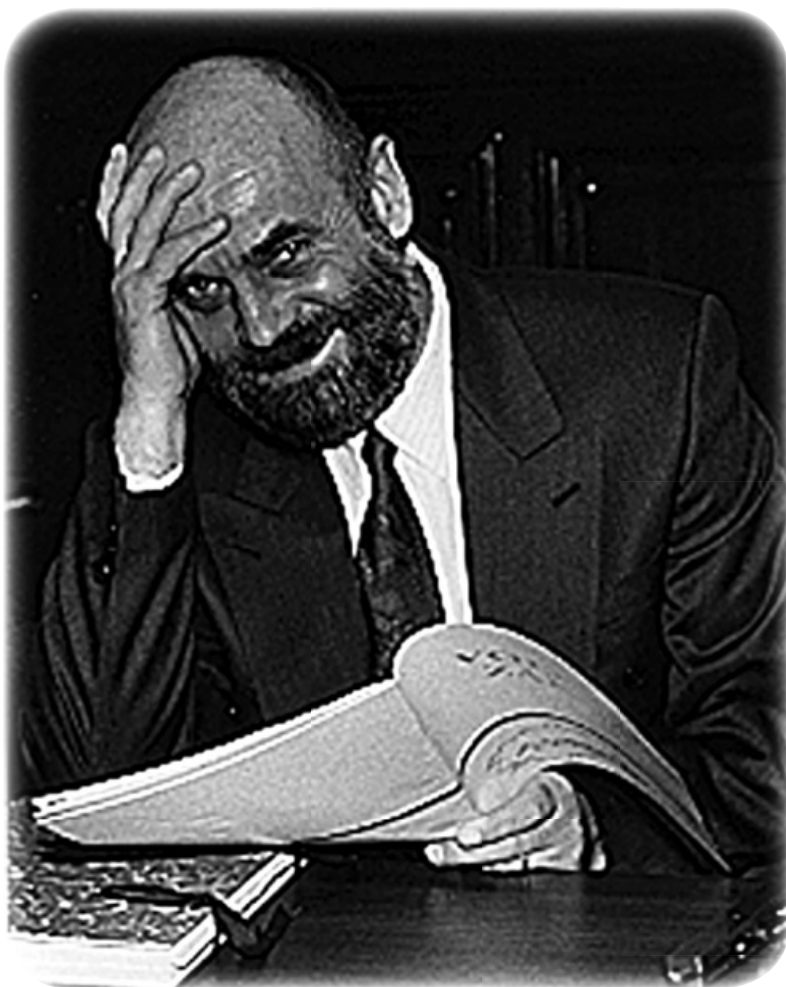
„Není malých rolí,“ usmívala se.

Nevadilo jí, že namísto nádherných Shakespearových či Corneillových veršů musí nyní odříkávat kostrbaté obraty jako průhledný systém financování, deregulace cen bytů či zajištění vymahatelnosti práva – jen ji mrzelo, že mítinky mají tak nízkou návštěvnost.

Chápala sice, že lidé jsou politikou právem zklamaní, takže už žádným novým stranám ani programům nevěří, ale zároveň nepřestávala přemýšlet, jak v oně hrstce skepticky se tvářících vesničanů, kteří zachmuřeně postávali naproti ní, vzbudit když už ne naději, tak alespoň jistý zájem.

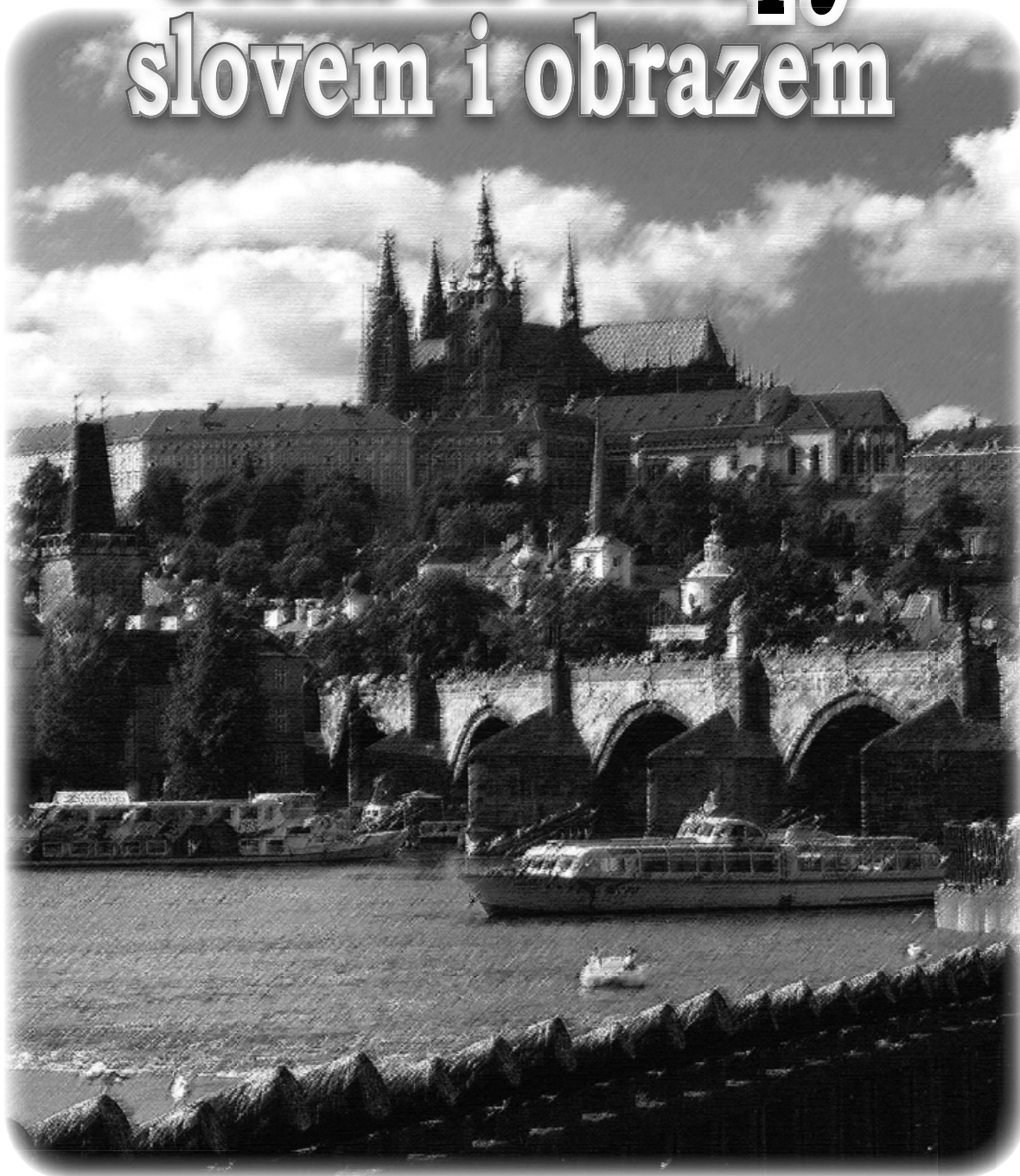
„Pánové z ODS to mohou ihned vědět,“ zadeklamovala jednoho dne žertem do megafonu, když si bůhvíproč vzpomněla na jednu prastarou inscenaci, v níž ještě jako dívka hrála. „Oni se odříkají nás, my se odřekneme jich.“

Michal Viewegh, *Báječná léta s Klausem.*

Jan Ruml v době, kdy byl Klausovým soupeřem.

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

1918 - 2008

Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

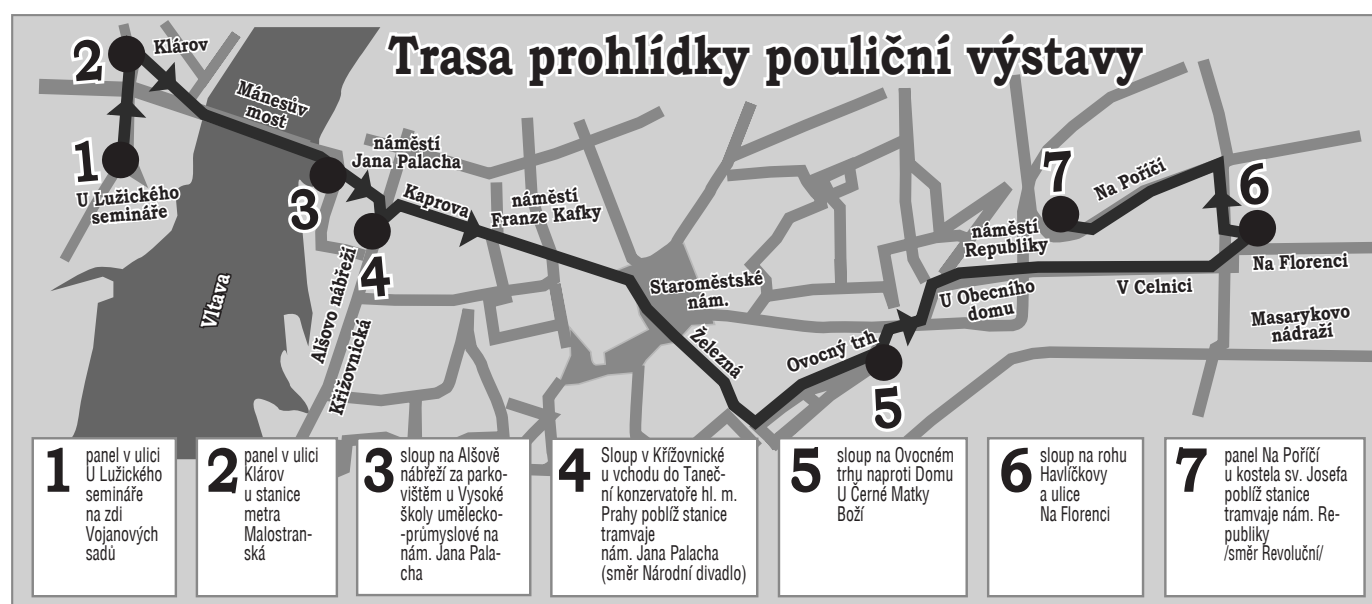

Zuzana a Eugen Brikciusovi
uvádějí pouliční výstavu

Vznik Československa a cesta do Evropy slovem i obrazem

kteřá je podpořena
odborem informování o evropských záležitostech
Úřadu vlády České republiky
a Městskou částí Praha 1

Grant poskytlo hlavní město Praha

Citáty vybral a chronologii sestavil Zbyněk Petráček
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi

OD HESLA „ZPĚT DO EVROPY“ K PŘEDSEDNICTVÍ EU

1989 - 2009

26. listopad 1989 – Programové zásady Občanského fóra obsahují formulí „počítáme se začleněním do evropské integrace“. Revoluční diplomacie v čele s Jiřím Dienstbierem razí heslo „Zpátky do Evropy“.

7. květen 1990 – Československo podepisuje v Bruselu obchodní dohodu s Evropským hospodářským společenstvím.

20. prosinec 1990 – Praha zahajuje rozhovory s Evropskými společenstvími o dohodě o přidružení (asociační).

16. prosinec 1991 – Asociační dohoda s Československem je podepsána.

1992 – Při rozpadu Československa Brusel ratifikací dohody pozastavuje.

4. říjen 1993 – Již samostatné Česko dohání zpoždění způsobené rozpadem federace. V Lucemburku je podepsána asociační dohoda s Českou republikou.

1. únor 1995 – Asociační dohoda vstupuje v platnost.

23. leden 1996 – Premiér Václav Klaus předává oficiální žádost Česka o členství v EU, a to v Římě, metropoli předsedající Itálie.

13. prosinec 1997 – Evropská rada zve postkomunistické země ke vstupu do EU. Za Česko pozvánku přebírá prezident Václav Havel.

31. březen 1998 – V Bruselu oficiálně startují vstupní rozhovory s první vlnou uchazečů (Česko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Kypr – mečiarovské Slovensko zaostává).

27. duben 1998 – Zahájeno porovnávání českých zákonů s legislativou EU, tzv. screening. Evropská komise začíná každoročně vydávat zprávy hodnotící stav české připravenosti na členství.

11. prosinec 2000 – Vrcholná schůzka EU v Nice řeší rozšíření unie na východ a celkovou reformu evropských institucí.

13. prosinec 2002 – Vrcholná schůzka EU v Kodani uzavřela všechny kapitoly vyjednávání s uchazečskými zeměmi a stanovila termín rozšíření na květen 2004.

16. duben 2003 – Smlouvu o přistoupení České republiky k Evropské unii podepisují v Athénách prezident Václav Klaus a premiér Vladimír Špidla.

1. květen 2004 – Česko spolu se Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Litvou, Lotyšskem, Estonskem, Slovinskem, Maltou a Kypru rozšiřují počet členských zemí EU na 25.

29. květen a 1. červen 2005 – Referenda ve Francii a Nizozemsku torpédují projekt evropské ústavy.

1. leden 2007 – Vstupem Rumunska a Bulharska se EU rozšiřuje na 27 členů.

21. prosinec 2007 – Česko vstupuje do Schengenského prostoru volného pohybu bez hraničních kontrol.

13. červen 2008 – Referendum v Irsku torpéduje nový pokus o evropský ústavní základ, Lisabonskou smlouvu.

1. leden 2009 – Praha se na půl roku ujímá předsednictví EU.

UNĚST EVROPU

Európa, spanilá dcera sidónského krále Agenóra, udělala nadlidskou kariéru. Když jednou vila na kvetoucí louce věneček, přiblížil se zlatý býk, poklekl, aby se na něj mohla posadit, a rozběhl se s krásnou jezdkyňí k moři. Na břehu se vrhl do vln a vyrazil západním směrem. Cestu mu rozrážel mořský vůz s bohem Poseidonem.

Když dopluli k ostrovu Kréta, ukázalo se, že Európu unesl sám nejvyšší bůh Zeus, který se do ní beznadějně zamiloval. Aby nevzbudil podezření u své žárlivé choti Héry, rafinovaně se proměnil v býka. Naštěstí vše dobře dopadlo a unesená krasavice povila

na Krétě Diovi tři syny. Šťastný otec se jí odvděčil tím, že po ní pojmenoval dosud neznámý kontinent.

Jak je tomu s Evropou dnes? Když byla dobrá pro Dia, bude dobrá i pro nás. Buďme rádi, že ji nemusíme unášet. Jsme jí sami uneseni. Jen notorický kverulant si stěžuje:

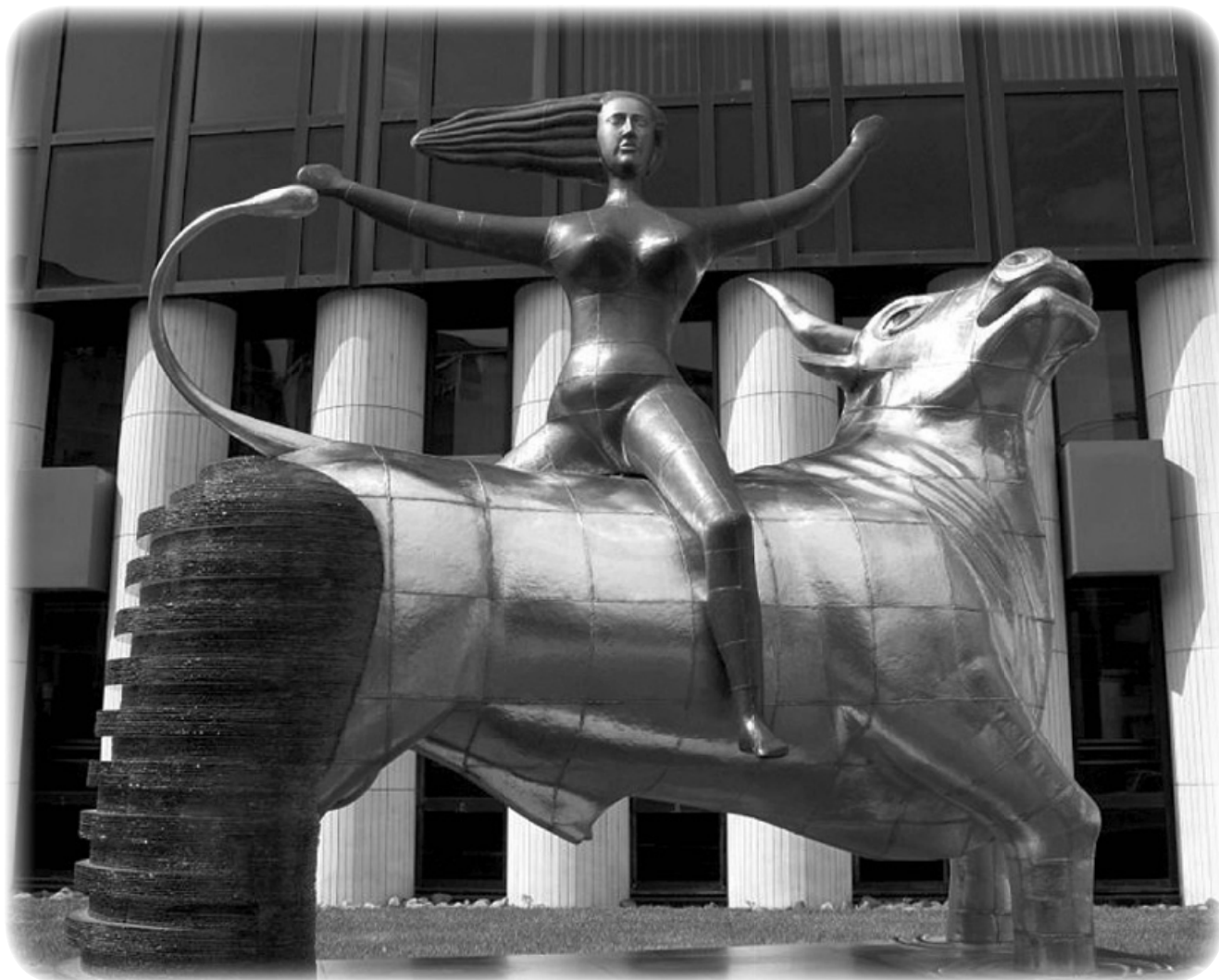
Jsa unesen Evropou
a ne v rukavičkách glase
zalykám se potupou
neb unést ji by šlo snáze

Eugen Brikcius, *Eugeniální verše.*

Nöel-Nicolas Coypel, Únos Európy.

CO ZNAMENÁ PŘEDSEDNICTVÍ

Ůnos Európy, plastika před sídlem Evropského parlamentu ve Štrasburku.

Stát, který předsedá Radě Evropské unie, má význačné pravomoci. Svolává a řídí zasedání Rady EU, zastupuje tuto Radu při jednání s ostatními evropskými institucemi... Vystupuje jako mluvčí Evropské unie ve vztazích ke třetím zemím nebo mezinárodním organizacím a reprezentuje společenství v zahraničí. Plní také roli vyjednavče v Radě Evropské unie, kde působí jako prostředník mezi členskými státy při rozhodování kvalifikovanou většinou.

Z informací **Úřadu vlády ČR** o chystaném předsednictví (www.euroskop.cz).

Vládní údaje nabízejí bohatý souhrn faktů a přesných pravidel, ale tyto informace je třeba vložit do náležitého kontextu. Chceme-li si uvědomit, co vlastně znamená na půl roku „řídit“ Evropskou unii, stačí se podívat do údajů v běžných encyklopediích. A ty dávají jasné poselství.

Evropská unie je třetím největším společenstvím lidí na této planetě. S půlmiliardou svých obyvatel ustupuje pouze Číně (1,3 miliardy) a Indii (1,1 miliardy), ale je už daleko před Spojenými státy (300 milionů). Hospodářsky zajišťuje na 30 procent světového produktu, zatímco USA asi 25 procent.

Ve srovnání s Amerikou i Ruskem, jejich vlivem na dění ve světě, působí Evropa jako slabší hráč, ale její potenciál je veliký. Česko bude předsedat EU v době, která se snaží dát tomu potenciálu odpovídající výraz.

EVROPA BEZ BARIÉR

Hlavním mottem českého předsednictví EU je „Evropa bez bariér“. Česká republika se zaměří na rozvíření debaty o dokončení liberalizace trhu, především v oblasti omezení volného

pohybu pracovních sil, které stále uplatňují některé ze „starých“ členských států EU (Německo, Rakousko, Francie, Dánsko a Belgie).

vláda České republiky

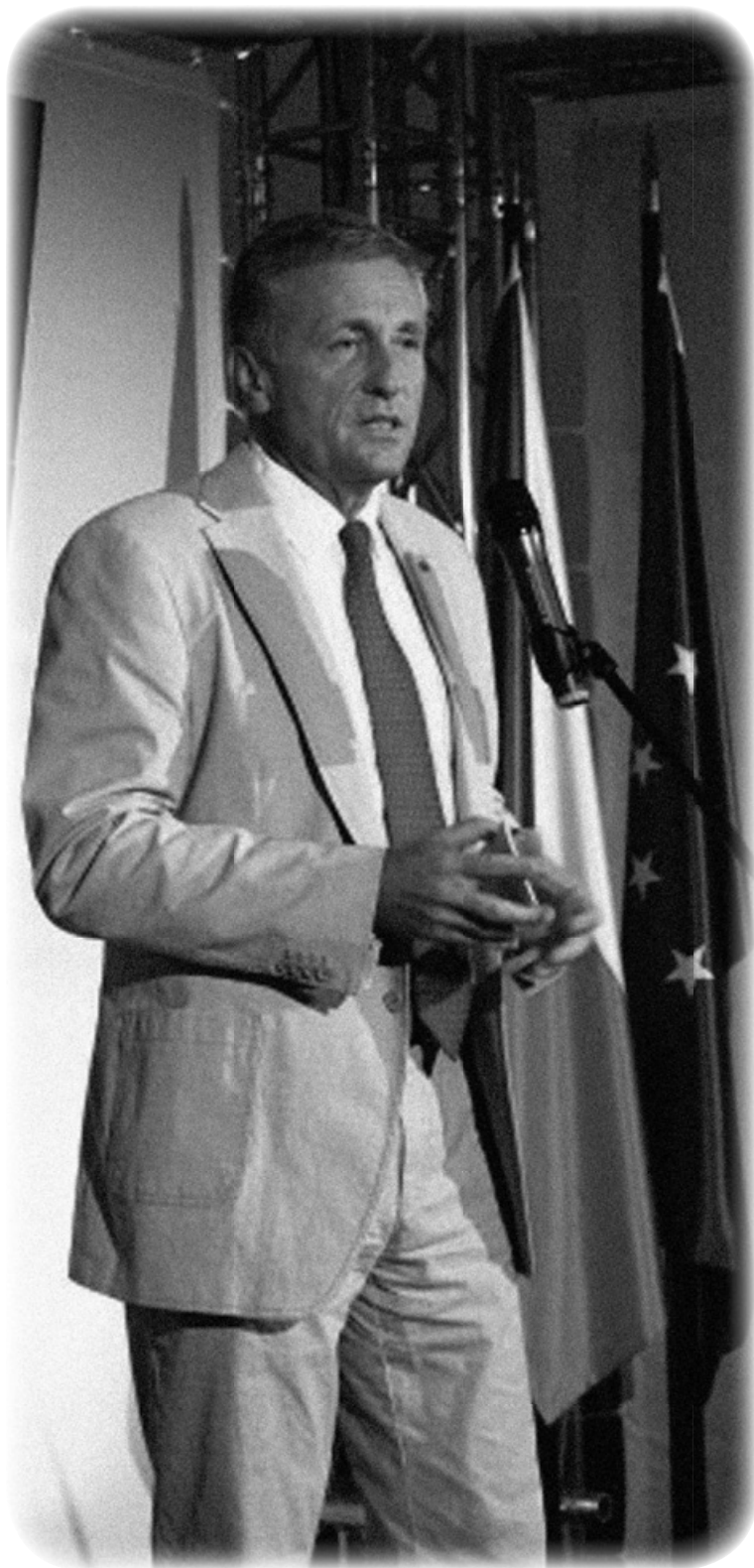

Pro nás je zcela zásadní věc naplnit čtyři svobody, na nichž je evropská integrace postavená: svobodu pohybu, svobodu podnikání, služeb a kapitálu. My jsme rovnoprávnými členy unie, ale v některých oblastech to tomu neodpovídá. Jsme v pracovním trhu, ale stále existují omezení pro získání práce v některých zemích. A dokonce, kdybychom srovnávali migraci, někdy je jednodušší najít uplatnění

nebo překonat bariéry na pracovním trhu v západní Evropě pro nelegální uprchlíky třeba z Afriky než pro Čechy, Slováky a Poláky. A to, myslím, je třeba změnit nějak v náš prospěch, vždyť my jsme přece Evropané.

Alexandr Vondra,
současný místopředseda vlády
pro evropské záležitosti,
v rozhovoru pro Respekt,
září 2006.

OD LEGIONÁŘŮ K EVROPSKÉ UNII

Češi neberou národní svátky moc vážně. Přitom 30. červen nám připomíná počátky naší moderní státnosti. Před devadesáti lety – v roce 1918 u francouzského Darney – spojenci poprvé slavnostně uznali právo na existenci budoucího státu Čechů a Slováků. Symbolicky u příležitosti přísahy šesti tisíc československých legionářů...

Je svým způsobem symbolické, že právě po Francii, kde poprvé došlo k uznání našich národních zájmů, bude Česká republika přebírat předsednictví EU. Nemáme na vše stejné názory. Ale nový, zesílený zájem Francie o strategické partnerství se zeměmi střední a východní Evropy ukazuje, že jsme na sobě i po devadesáti letech stále vzájemně závislí.

Svoboda, spojení, odpovědnost, bezpečí, spolupráce. Pět slov, pět odkazů Darney, pět hodnotových spojnic s minulostí. Měli bychom je mít stále na paměti. Vznik naší moderní státnosti a příslušnost ke společenství mají stejné kořeny. A dokud budou pevné, budou pevné i záruky naší svobodné, mírové a prosperující budoucnosti. Od legionářů vede přímá linka k Evropské unii.

Premiér **Mirek Topolánek**,
Hospodářské noviny, 1. červenec 2008.

MÁLO PRAVOVĚRNÍ ČEŠI

Většina systémů postavených na víře dokáže odolávat hrozbám od nevěřících a jim podobných. Ovšem kacíři jsou ohrožením zevnitř: jsou to věřící rozkolníci, kteří zpochybňují základní články víry. Pokud jde o projekt založený na víře zvaný evropská politická integrace, Česko je nebezpečně kacířskou zemí. Neznamená to, že Češi jsou vůči Evropské unii nepřátelští – ač je v Bruselu kdekdo z pohodlnosti radí vysoko na žebříček „euroskeptiků“. Češi si spíš libují v něčem podvratnějším: v podrývání hlavních zažitých pravidel EU.

To teď hraje důležitou roli. Prvního ledna 2009 Češi převezmou štafetu předsednictví EU, budou řídit všechna zasedání a určovat agendu na příštích

šest měsíců. Během jejich předsednictví určitě přijde na přetřes budoucnost Lisabonské smlouvy, zatímco irská vláda se bude horko těžko snažit najít způsob, jak překonat hlas irských voličů z letošního června, kteří smlouvu v referendu odmítli. A můžete vzít jed na to, že v zahraniční politice se na čelné místo agendy EU prodere Rusko. Na obou těchto frontách se Češi provinili nedostatečnou pravověrností...

Češi věří v Evropu, ale nikoli ve velikášskou vizi evropského projektu: v nekonečné řady smluv a institucionálních změn, které vyřeší všechny problémy. Takovýto pragmatismus je v Bruselu považován za kacířství.

The Economist, 4. září 2008.

